

FAKTA OM ERHVERVET 2010

VÆKST I BALANCE

Med denne publikation ønsker Landbrug & Fødevarer at give en faktabaseret fremstilling af fødevarerhvervet fra jord til bord. Indholdet omfatter således, både hvad der sker i primærlandbruget, fødevarerindustrien, detailhandlen og hos forbrugerne.

Det statistiske grundlag er indsamlet blandt mange kilder, men der er hovedsageligt tale om data fra Danmarks Statistik, offentlige myndigheder samt egne beregninger.

Axelborg, november 2010
Landbrug & Fødevarer

KILDER MV.

Det statistiske grundlag er indsamlet blandt mange kilder, men der er hovedsageligt tale om data fra Danmarks Statistik, offentlige myndigheder samt egne beregninger.

Skønnede og anslåede tal afmærkes med *.

FOTO

Ture Andersen
Peter Prik Larsen

TRYK

KLS Grafisk Hus

DESIGN & LAYOUT

e-Types & India

UDGIVET AF

Landbrug & Fødevarer
Axelborg, Axeltorv 3
1609 København V
www.lf.dk

ISBN-NR. 978-87-87323-37-6

INDHOLD

LANDBRUGSPRODUKTION

Grundlag for produktionen	6
Husdyrbestanden	11
Landbrugsproduktionen	16
Økonomiske forhold	24
Miljømæssige forhold	43
Input til produktionen	44

FORARBEJDNING OG DISTRIBUTION

De danske fødevarer virksomheder	50
Fødevarerforskning	56
Distibution af fødevarer	58

FORBRUG OG EKSPORT

Forbrug i Danmark	68
Afsætning udenfor Danmark	77

FØDEVAREERHVERVETS BIDRAG TIL SAMFUNDET

Beskæftigelse	85
Skatter og afgifter	90

NØGLETALSOVERSIGT

Historisk udvikling i dansk landbrug	100
--	------------

LANDBRUGS- PRODUKTION

Landbrugsproduktionen i Danmark er mangfoldig, og omfatter mange forskellige produktionsgrene, lige fra produktion af svinekød, oksekød, fjerkrækød og mælk, til produktion af kartoffelmel, græsfrø og minkskind. Produktionen sker på færre men større bedrifter end tidligere. Landbrugets indtjening har de seneste år været presset af lave priser på landbrugsvarer.

GRUNDLAGET FOR PRODUKTIONEN

Danmarks dyrkede areal udgjorde i 2009 i alt 2.624.000 ha. I forbindelse med EU's afkoblingsreform i 2005 blev der registreret en markant stigning i det dyrkede areal. Men herefter er den sædvanlige strukturæssige arealtilbagegang fortsat. I de seneste år er EU-reform arealerne stort set forsvundet. Flere af disse arealer er nu registreret som græs uden for omdrift samt almindelige brakarealer under andre arealer.

I 2009 var det samlede kornareal på 1.461.000 ha. Mens arealet med især vinterhvede og vinterbyg steg, ses et fald i dyrkningen af vårbyg.

Antallet af landbrugsbedrifter var i 2009 40.024. Det er et fald på godt 1.800 bedrifter i forhold til 2008. Faldet skyldes især, at flere af de mindre landbrug igen bortforpagter jorden, og derfor ikke indgår i opgørelsen som egentlige bedrifter.

Kvægbestanden faldt i 2009 med 24.000 stk. til 1.540.000 stk. Den samlede svinebestand blev i 2009 opgjort til 12.369.000 stk., hvilket er et fald på knap 3 pct. Antallet af søer steg med knap 3 pct. i forhold til 2008. Foreløbige opgørelser tyder på, at antallet af svin stiger igen i 2010.

DANMARKS
AREAL UDGØR I
ALT 4.310.000 HA.
I 2009 BLEV DER
DYRKET **2.624.000**
HA. DET SVARER
TIL 61 PCT. AF DET
SAMLEDE AREAL

Tabel 1.1

DET DYRKEDE AREALS BENYTTELSE, 1.000 HA.

	1995-99	2006	2007	2008	2009
Vinterhvede	643	682	684	639	716
Vårhvede	7	10	8	11	9
Rug	81	30	30	31	42
Vinterbyg	174	161	169	127	141
Vårbyg	530	527	457	581	443
Havre, blandsæd og tritricale	48	102	97	117	101
Korn i alt	1.483	1.513	1.445	1.505	1.461
Bælgæd til modenhed	82	11	6	5	6
Oliehør	5	0	0	0	0
Vinterraps	89	122	179	173	160
Vårraps	34	3	1	0	1
Raps i alt	123	124	180	173	161
heraf non food	21	26	31	0	0
EU-reform brak	176	168	154	71	6
Udtagne arealer i alt	197	193	184	71	6
Kartofler	40	38	41	42	38
Sukkerroer til fabrik	67	42	39	36	38
Frø til udsæd	70	104	87	82	90
Gartneriprodukter	22	20	21	22	21
Andre arealer	1	23	18	20	52
Korn til helsæd	109	64	60	52	56
Majs til ensilage	43	135	145	159	169
Foderroer	37	4	4	5	5
Græs, lucerne mv. i omdriften	253	275	266	304	311
Græs uden for omdriften	177	189	197	190	192
Grovfoder, inkl. helsæd og majs	442	478	475	520	541
Samlet dyrket areal	2.689	2.711	2.663	2.668	2.624
Det dyrkede areal i pct.af Danmarks areal	62,4	62,9	61,8	61,9	60,9

Kilde: Danmarks Statistik

DER DYRKES KORN I DANMARK

Danmarks areal udgør i alt 4.310.000 ha. I 2009 blev der dyrket 2.624.000 ha. Det svarer til 61 pct. af det samlede areal. Det dyrkede areal toppede i slutningen af 1930'erne med 3.268.000 ha eller 76 pct. af Danmarks totalareal. En stor del af den landbrugsjord, der i dag afgives til andre formål, anvendes til naturetabling og rekreative formål.

Opgørelsen viser, at det samlede dyrkede areal i 2009 var lidt mindre end i 2008, og med tydelige ændringer mellem afgrøderne. Desuden er tidligere brakarealer fra 2008 enten opdyrkede eller uopdyrkede i kategorien andre arealer.

I 2009 var det samlede kornareal på 1.461.000 ha. Mens arealet med især vårbyg faldt, ses en væsentlig stigning i dyrkningen af vinterhvede

Tabel 1.2

AREALET OG BEDRIFTERNES FORDELING PÅ BEDRIFTSSTØRRELSER

	Landbrugsareal				Landbrugsbedrifter			
	1995-99	2007	2008	2009	1995-99	2007	2008	2009
Absolutte tal, 1.000 ha:								
Under 5 ha	2	2	2	2	880	927	998	903
5-10 ha	71	62	59	61	9.769	8.547	8.237	8.415
10-20 ha	188	119	115	106	12.924	8.235	7.968	7.371
20-30 ha	210	117	120	110	8.539	4.748	4.847	4.447
30-50 ha	428	214	203	191	10.980	5.517	5.240	4.902
50-100 ha	828	503	470	428	11.905	6.986	6.503	5.930
100-200 ha	593	770	739	720	4.472	5.506	5.259	5.124
Over 200 ha	330	845	926	975	1.065	2.600	2.784	2.932
I alt	2.650	2.630	2.634	2.591	60.535	43.066	41.836	40.024
Gns. bedriftsstørrelse, ha					43,8	61,1	63,0	64,7
	Gartneriareal				Gartnerbedrifter			
Gartneri	30	32	34	32	2.254	1.553	1.580	1.360
I alt inkl. gartneri	2.680	2.663	2.668	2.624	62.789	44.619	43.416	41.384

Kilde: Danmarks Statistik

og vinterbyg. Der var et fald i arealerne med havre og andre kornsorter, mens der blev en stigning i arealer med rug.

Det samlede grovfoderareal steg med 21.000 ha. Det skyldes især, at arealet med græs i omdriften, og især majs til ensilage, er kraftigt stigende. Arealet med korn til helsæd er gået lidt frem på trods af, at majsen giver et højere udbytte målt ved foderenheder pr. ha.

DER BLIVER FÆRRE LANDBRUGSBEDRIFTER

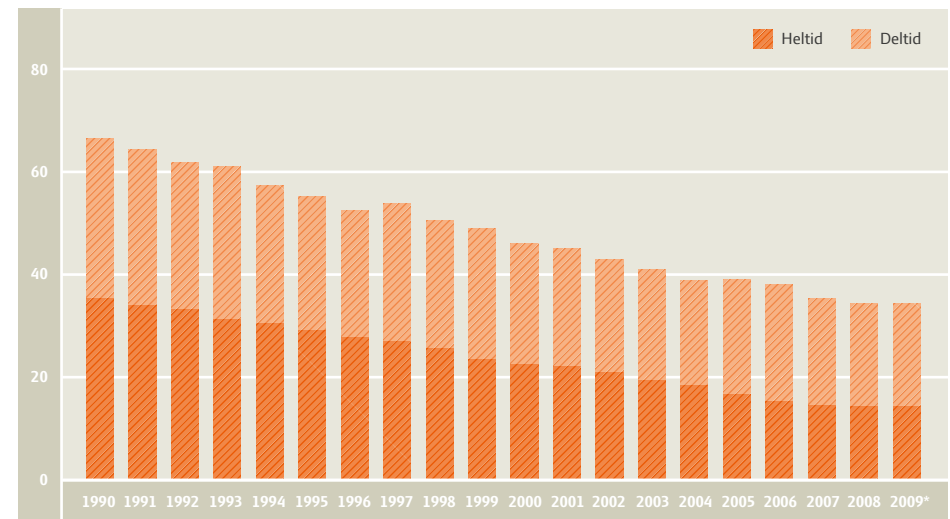
Antallet af landbrugsbedrifter var i 2009 40.024. Det er et fald på godt 1.800 bedrifter i forhold til 2008. I 2009 var antallet af landbrugsbedrifter igen lavere end før 2005, hvor ændringerne i landbrugsstøtteordningen medførte, at små landbrug valgte at dyrke jorden selv. Udviklingen i antallet af landbrugsbedrifter følger dermed den normale strukturudvikling.

BEDRIFTERNE BLIVER STØRRE

Det var særligt antallet af bedrifter under 5 ha, samt mellem 10 og 100 ha, som blev reduceret i 2009. Antallet af bedrifter mellem 5 og 10 ha,

ANTALLET AF
**LANDBRUGS-
BEDRIFTER VAR
PÅ 40.024 I 2009
DET ER ET FALD
PÅ GODT 1.800
BEDRIFTER I FOR-
HOLD TIL 2008**

Figur 1.3 – Udviklingen i antal bedrifter, 1.000 stk.

Kilde: Fødevareøkonomisk Institut

samt over 200 ha steg med henholdsvis 2 og 5 pct. Det resulterede i, at den gennemsnitlige bedriftsstørrelse voksede med 3 pct. til knap 65 ha pr. bedrift. Ses der nærmere i statistikken for bedrifter over 400 ha, var der en stigning i antal i denne gruppe på godt 5 pct. Det afspejler den fortsatte strukturudvikling, hvor produktionen koncentrerer på større og færre bedrifter.

Antallet af både heltids- og deltidsbedrifter faldt i 2009. En bedrift er defineret som en bedrift med mere end 10 ha jord. Et heltidsbrug er defineret som et brug med et standardarbejdskraftbehov på mindst et normal-arbejdsår.

DER BLIVER FÆRRE GARTNERIER

Ud over de 40.024 landbrugsbedrifter var der 1.360 gartneribedrifter i 2009. Antallet af gartnerier faldt i 2009 med 220 stk., svarende til et fald på hele 14 pct.

Tabel 1.4

HUSDYRBESTAND I MAJ/JUNI, 1.000 STK.						
	1995-99	2006	2007	2008	2009	2010*
Kvæg i alt	2.010	1.535	1.566	1.564	1.540	1.642
heraf malkekøer	676	550	545	558	563	574
ammekøer	123	100	106	107	96	112
Svin i alt	11.406	13.361	13.723	12.738	12.369	12.528
heraf søer	1.049	1.127	1.148	1.059	1.088	1.082
Får	151	170	157	136	104	
Høner over ½ år	4.063	2.759	3.174	3.521	3.280	
Kyllinger	14.692	14.067	12.793	11.189	15.944	
heraf til slagtning	13.208	12.924	11.758	9.737	14.787	
Kalkuner	433	122	194	169	165	
Ænder	374	295	211	214	208	
Gæs	22	6	14	14	10	
Mink, avlsdyr	2.066	2.704	2.832	2.740*	2.660*	

Kilde: Danmarks Statistik.

HUSDYRBESTANDEN ER STABIL

Husdyrproduktionen i dansk landbrug har i mange år været præget af en strukturudvikling, hvor husdyrene koncentrerer på stadig færre og større brug. Samtidig er besætningerne blevet mere specialiserede ved i stigende grad kun at omfatte én husdyrgren. Det var kun få bedrifter i 2009, som havde både kvæg og svin.

DER BLIVER FLERE KVÆG

Kvægbestanden steg sidste år med 102.000 stk. i alt. Kvoteloftet i dansk mælkeproduktion betyder, at malkekvægbestanden generelt er faldende som følge af stigende mælkeydelse pr. ko. Men en løbende udvidelse af mælkekvoten har betydet, at antallet af malkekøer har været stigende i 2008, 2009 og 2010.

DER KOMMER FLERE MALKEKØER

Der var 4.311 bedrifter med mælkeleverancer i kvoteåret 2009/10. Heraf havde halvdelen en kvote på over en mio. kg om året. I 2009 steg antallet af malkekøer med 5.000 stk. Tal for 2010 tyder på, at bestandene fortsat stiger. En fortsat udvidelse af mælkekvoten, sammen med bidraget fra andre ændringer i kvoteordningen, er baggrunden for udvidelsen af bestanden.

HUSDYRENE
KONCENTRERES PÅ
STADIG FÆRRE OG
STØRRE LAND-
BRUG

Tabel 1.5

ANTAL BEDRIFTER MED MÆLKELEVERANCE OPDELT EFTER KVOTESTØRRELSE					
Kvoteår	1995/96	2007/08	2008/09	2009/10	Ændring i pct. Fra 2008/09 til 2009/10
Mælkekvote, 1.000 kg:					
Under 200	4.474	400	293	257	-12
200-400	6.280	726	612	522	-15
400-600	2.688	682	592	532	-10
600-800	625	556	467	440	-6
800-1.000	185	572	491	446	-9
1.000-1.200	75	635	555	527	-5
over 1.200	65	1.345	1.506	1.587	5
I alt	14.392	4.916	4.516	4.311	-5

Kilde: Mejeriforeningen

AMMEKØER BLIVER DER OGSÅ FLERE AF

Bestanden af ammekøer har i flere år været stabil. Antallet faldt ganske vist i 2009, men den ventes at stige betydeligt i 2010.

SVINEBESTANDEN FALDT I 2009

Svinesektoren er præget af specialisering med voksende produktionsenheder. Godt 44 pct. af bestanden gik i besætninger med mere end 5.000 svin. Den gennemsnitlige besætningsstørrelse for svinebedrifterne steg fra 2.189 svin pr. bedrift i 2008 til knap 2.454 svin pr. bedrift i 2009.

Den samlede svinebestand blev i maj 2009 opgjort til 12.369.000 stk. Det er et fald i forhold til året før på knap 3 pct. Også antallet af søer faldt med knap 3 pct. Foreløbige opgørelser fra Danmarks Statistik viser, at antallet af svin stiger i 2010.

FALDENDE ANTAL HØNER

Bestanden af høner er faldet med 242.000 stk. fra 2008 til 2009 og udgjorde dermed 3.280.000 stk. i 2009. Det er et fald på 7 pct. Der har de

Tabel 1.6

ÆNDRINGER I SVINEBESÆTNINGSSTRUKTUREN						
	Pct. af samtlige svinebesætninger			Pct. af samlet svinebestand		
	1995-99	2008	2009	1995-99	2008	2009
Antal svin i besætningerne:						
1-49	23,8	12,5	10,9	0,8	0,1	0,1
50-99	10,3	4,3	2,3	1,2	0,1	0,1
100-499	29,9	13,3	12,0	12,6	1,7	1,3
500-999	16,1	11,2	11,5	18,8	3,7	3,5
1.000-1.999	13,1	19,8	19,4	29,9	13,2	11,6
2.000-4.999	6,1	27,1	30,0	28,5	39,4	39,1
5.000 og derover	0,7	11,7	14,0	8,2	41,8	44,3
I alt, pct.	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
I alt besætninger og 1.000 svin	18.648	5.819	5.041			
Svin pr. bedrift	612	2.189	2.454	11.406	12.738	12.369

Kilde Danmarks Statistik

seneste år været en kraftig strukturudvikling i ægproduktionen, som blandt andet er drevet af pakkeriernes ønske om at rationalisere indsamling af æg fra producenterne.

FLERE SLAGTEKYLLINGER

Ifølge Danmarks Statistik var slagtekyllingebestanden på 14,8 mio. stk. i 2009. Det er en stigning på 5 mio. i forhold til 2008.

Slagtekyllingeproduktionen er meget koncentreret, og næsten alle bedrifter har over 25.000 slagtekyllinger.

FALDENDE BESTAND AF ÆNDER, GÆS OG KALKUNER

Bestanden af ænder, gæs og kalkuner er faldet betydeligt de seneste 10 år, hvilket bl.a. skyldes de skærpede krav til veterinære forhold i fjerkræproduktion samt slagterilukninger. I 2009 var der 208.000 ænder, hvilket var et fald på 3 pct. i forhold til 2008. Bestanden af kalkuner faldt med 3 pct. i 2009 og udgør nu 165.000 stk. Bestanden af gæs var på 10.000 stk., hvilket er 4.000 færre end i 2008.

DEN SAMLEDE VEGETABILSKE PRODUKTION STEG I 2009, OG NÅEDE DET HØJESTE NIVEAU NOGENSINDE.

Tabel 1.7

HUSDYRPRODUKTIONENS STØRRELSE, MIO. KG						
	Husdyrproduktionens størrelse, mio. kg					
	1995-99	2005	2006	2007	2008	2009
Samlet mælkeproduktion	4.665	4.584	4.627	4.650	4.720	4.814
Smør	52	44	38	36	38	37
Ost	297	355	335	346	324	321
Okse- og kalvekød	189	145	140	141	138	137
Svinekød	1.672	1.988	1.957	2.046	1.985	1.898
Hestekød	1	1	1	1	1	1
Fåre- og lammekød	2	2	2	2	2	2
Fjerkrækød, grydeklar	190	207	185	198	205	197
Æg	76	69	67	67	68	61
Minkskind, 1.000 stk.	10.400	12.900	13.500	14.500	14.000	14.000

Kilde: Danmarks Statistik.

FÆRRE FÅR I DANMARK

Antallet af får falder fortsat. I 2009 var der 104.000 får, hvilket var et fald på knap 24 pct. i forhold til året før.

BESTANDEN AF MINK ER STABIL

Bestanden af mink var i 2008 på omkring 2,7 mio. avlsdyr. I 2009 vurderes bestanden at være stort set uændret. Minkene er koncentreret på få landsdele, hvor Nordjylland og Vestjylland har langt over halvdelen af minkbedrifterne.

LANDBRUGSPRODUKTIONEN ER STABIL

Den samlede vegetabiliske produktion steg i 2009, og nåede det højeste niveau nogensinde. Det skyldtes primært fjernelsen af den obligatoriske braklægning, som slog fuldt igennem i 2009. I 2009 var der kun 6.000 ha, som var braklagt. Da braklægningsordningen var obligatorisk, blev der årligt braklagt landbrugsareal på omkring 175.000 ha.

Den samlede animalske produktion indeholdt en række forskydninger fra 2008 til 2009. Den samlede mælkeproduktion steg, mens den samlede svineproduktion faldt. Hvad angår mælkeproduktionen, så har produktionens størrelse været påvirket af ændringer i EU's landbrugspolitik. For så vidt angår svineproduktionen, har eksporten af smågrise påvirket produktionen af svinekød.

STIGENDE VEGETABILSK PRODUKTION

Høsten slog alle rekorder i 2009 med 10,1 mio. tons korn, hvilket var 1 mio. tons højere end det foregående år.

En del af stigningen kan forklares ved, at arealerne med hvede er øget med 12 pct., mens arealerne med byg har været faldende. Udbyttet i hvede er højere end for byg. Den stigende kornproduktion skyldes også generelt højere udbytter.

Produktionen af vinterhvede gik frem med 18 pct., mens produktionen af vårbyg kun gik tilbage med 7 pct. Produktionen af vinterbyg steg med 25 pct. Det er de tre vigtigste kornarter i Danmark. Kornarter såsom rug og triticales fik også større betydning i 2009.

HØSTEN SLOG
ALLE REKORDER
I 2009 MED 10,1
MIO. TONS KORN,
HVILKET VAR 1
MIO. TONS HØJERE
END DET FOREGÅ-
ENDE ÅR

Der var i 2009 en stigning i produktionen af fodersukkerroer på 12 pct., mens de noget mere udbredte fabriksroer gik tilbage med 13 pct. Fabriksroerne bliver brugt til sukkerproduktion, mens fodersukkerroerne bliver brugt som foder til kvæg. Tidligere var roerne en af de primære foderkilder, men i dag er de blevet erstattet af bl.a. majs.

Tabel 1.8

HØSTUDBYTTE I DANMARK						
	1995-99	2005	2006	2007	2008	2009
Udbytte, 1.000 tons:						
Vinterhvede	4.705	4.834	4.768	4.482	4.979	5.897
Vårhvede	39	53	34	37	40	44
Vinterbyg	1.014	836	896	856	751	938
Vårbyg	2.782	2.961	2.369	2.248	2.646	2.456
Rug	415	132	130	135	152	238
Triticale	154	152	156	150	185	229
Havre og blandsæd	154	315	274	312	322	315
Korn i alt	9.201	9.283	8.626	8.220	9.074	10.117
Bælgsæd i alt	300	53	33	19	14	22
Bjærget halm	3.717	3.253	3.005	3.071	3.868	4.050
Raps	325	342	435	589	629	637
Kartofler	1.512	1.576	1.361	1.626	1.705	1.618
Fabriksroer	3.318	2.763	2.314	2.255	2.187	1.898
Fodersukkerroer	2.380	333	271	262	338	380
Udbytte, mio. afgrødeenheder: 1)						
Kerne, halm og bælgsæd	107,9	98,3	91,4	87,2	97,2	108,3
Rodfrugter	15,3	10,3	8,7	9,3	9,4	8,6
Roetop og ensilage	0,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Græsmarksafgrøder	27,1	25,0	26,3	26,8	27,7	31,9
Majs til ensilering	3,7	12,3	13,9	14,2	16,6	18,1
Helsæd (inkl. efterafgrøde)	5,7	4,8	4,3	4,1	3,1	3,5
Raps	5,3	5,8	7,4	10,0	10,7	10,9
Samlet høstudbytte 2)	165,6	156,6	152,1	151,6	164,7	181,3

1) 1 afgrødeenhed = 100 Foderenheder

2) Ekskl. frø til udsæd og gartneriprodukter.

Kilde: Danmarks Statistik.

Produktionen af raps og kartofler ligger på et stabilt niveau med kun mindre ændringer i produktionens størrelse. Produktionen af bælgssæd er steget betydeligt i 2009 i forhold til 2008, men er på et meget lavt niveau i forhold til for 15 år siden. Bælgssædens faldende produktionsmæssige betydning skyldes hovedsagelig en stigende import af proteinafgrøder fra Sydamerika samt omlægning af EU's landbrugspolitik.

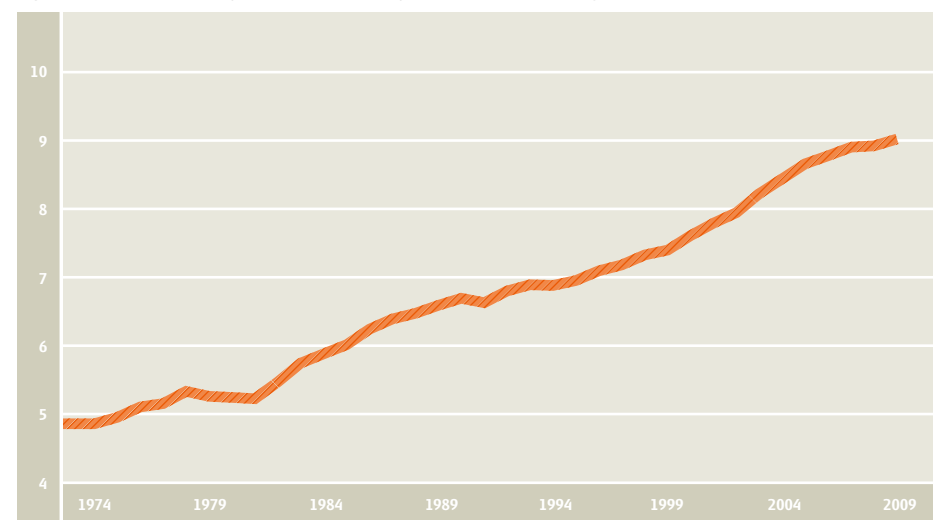
UÆNDRET ANIMALSK PRODUKTION

Omkring 80 pct. af den danske korn- og planteproduktion anvendes til foder i husdyrproduktionen, hvor svin og kvæg er de største aftagere.

Den totale mælkeproduktion er reguleret af mælkekvoten, og i 2009 var produktionen på i alt 4.814 mio. kg. Den danske kvægbestand er stort set halveret siden 1984, hvor mælkekvoten blev indført. Halveringen af kvægbestanden er sket som følge af en markant ydelsesfremgang. I 1984 producerede en malkeko i gennemsnit 5.900 kg mælk årligt, mens den i dag producerer 9.000 kg mælk.

PRODUKTIONEN AF SVINEKØD BLEV I ALT PÅ **1.898 MIO. KG** I 2009, HVILKET ER ET FALD PÅ 4 PCT. SAMMENLIGNET MED PRODUKTIONEN I 2008

Figur 1.9 – Effektivitet i husdyrproduktionen. Mælkeydelse pr. malkeko, 1.000 kg

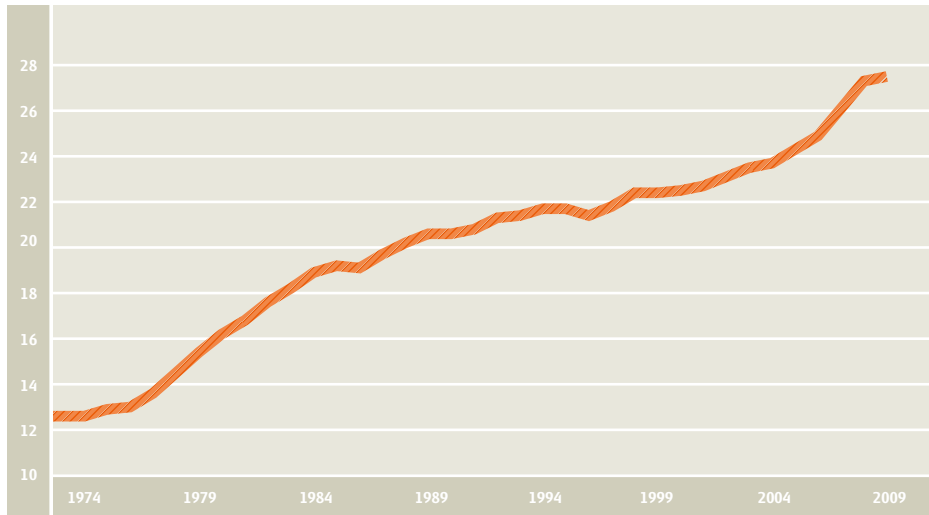
Kilde: Videncenter for Landbrug

Produktionen af okse- og kalvekød var på 137 mio. kg. i 2009 og dermed 1 mio. kg lavere end året før. Over en årrække har antallet af slagtedyr været faldende, hvilket kan forklares med fremgangen i mælkeydelsen og dermed en mindre samlet kvægbestand.

Produktionen af svinekød blev i alt på 1.898 mio. kg i 2009, hvilket er et fald på 4 pct. sammenlignet med produktionen i 2008. Eksporten af levende slagtesvin steg med 29 pct., hvilket betød, at 1,1 mio. svin blev sendt til slagtning i udlandet. Eksporten af levende smågrise steg til 7,04 mio. stk. i 2009, hvilket er en fremgang på 33 pct.

Fremgangen i produktiviteten i svineproduktionen kommer bl.a. til udtryk ved udviklingen i antallet af producerede grise pr. årssso. Det gennemsnitlige antal producerede grise pr. årssso steg til 27,5 i 2009. Over de seneste 30 år er der næsten sket en fordobling i produktiviteten. Det skal hertil bemærkes, at der er stor spredning mellem top og bund i svineproducenternes evne til at forbedre effektiviteten.

Figur 1.10 – Effektivitet i husdyrproduktionen. Producerede grise pr. årssso

Kilde: Videncenter for Landbrug

Den samlede produktion af fjerkrækød var på 197 mio. kg i 2009, og faldt således med 4 pct. i forhold til året før. Slagtninger af høns sker ikke lænere på danske slagterier. Slagtehønsene sendes primært til Tyskland, eller indgår som foder i minkproduktionen.

Æggproduktionen var i 2009 på 61 mio. kg, hvilket er et fald på 7 mio. kg sammenlignet med 2008. De fleste æg går til konsum i Danmark, da de danske forbrugere foretrækker dansk producerede friske æg på grund af den større fødevarerikkerhed. De æg, der importeres til Danmark, er primært industriæg.

Minkproduktionen ligger på et uændret niveau med en produktion på 14 mio. skind i 2009. Stort set hele den danske minkproduktion går til eksport. Kina er det vigtigste marked for de danske skind. I Kina sker

HELE DEN DANSKE
MINKPRODUKTION
GÅR TIL
EKSPORT

Tabel 1.11

SLAGTNINGER PÅ SLAGTERIERNE OG EKSPORT AF LEVENDE SLAGTEDYR, 1.000 STK.

	1995-99	2006	2007	2008	2009
Slagtninger på slagterierne:					
Voksent kvæg og slagtekalve	689	487	492	489	481
Spædekalve	2	0	0	0	0
Søer og orner	437	425	428	414	411
Polte	17	16	14	14	11
Slagtesvin	19.681	20.950	20.916	20.335	18.885
Kyllinger	119.141	105.888	103.236	100.304	100.132
Høns	1.091	909	0	0	0
Får og lam	70	99	97	90	90
Heste og føl	3	3	3	3	3
Eksport af levende slagtedyr:					
Voksen kvæg	4	11	9	1	2
Kalve	53	5	5	13	18
Slagtesvin	241	634	899	858	1.107
Smågrise	1.001	3.574	3.833	5.280	7.044
Får og lam	10	15	10	8	5

* Opgjort for perioden 1996-2000

Kilde: Danmarks Statistik og Landbrug & Fødevarer

der videreforarbejdnings af skindene, hvorefter de videreeksporteres til andre lande.

HØJ PRODUKTION I FORHOLD TIL FORBRUG

Danmark har en høj selvforsyningsgrad med de fleste landbrugsvarer. Selvforsyningsgraden er højest for svin, men også for mejeriprodukter og fjerkrækød er selvforsyningsgraden langt over 100. Hvad angår korn er der balance mellem det indenlandske forbrug og produktionen. For de væsentligste landbrugsvarer er det kun oksekød og æg, hvor forbruget er højere end den danske produktion.

Tabel 1.12

PRODUKTION, IMPORT, EKSPORT, LAGERÆNDRINGER OG MÆNGDE TIL RÅDIGHED TIL FORBRUG. 2009

	Smør	Ost	Æg til konsum	Okse- og kalvekød	Svinekød	Fjerkrækød	Korn
	mio. kg						
Produktion	37	321	61	135	1.646	167	9.827
+ Import	40	68	60	115	144	57	696
- Eksport	61	264	35	104	1.614	112	1.980
+ / - Lagerforskydning	-2	-5	0	1	-14	-3	1.354
= Til rådighed til forbrug	15	120	87	146	163	109	9.897
Selvforsyningsgrad, pct.	245	269	71	93	1.012	153	99

Anm. Nogle vareområder indeholder reeksport af importerede varer. Fx smør importeret fra New Zealand.

Bemærk: Importen af smør dækker over 2008 statistikken

Kilde: Danmarks Statistik.

ØKOLOGISKE AREALER STIGER

Ved udgangen af 2009 var der 2.689 autoriserede økologiske bedrifter, og det økologiske produktionsareal var 170.300 ha. Der var tale om en stigning i arealet på 3.500 ha i 2009 og en tilbagegang på 62 økologiske bedrifter i forhold til året før. Disse tal dækker over både nytilkomne og ophørte økologer samt etablerede økologer, der udvidede deres jordtilliggende.

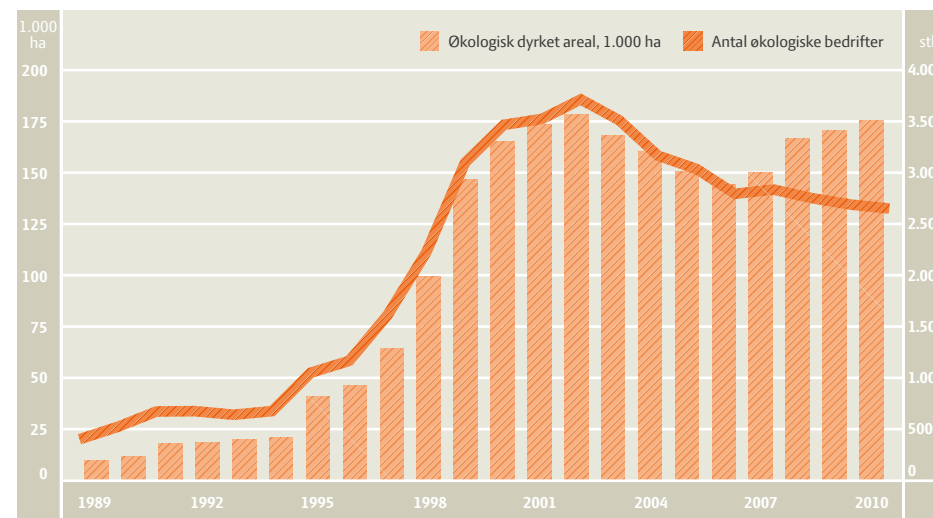
De foreløbige tal for 2010 tyder på, at det økologiske areal fortsat er stigende. Det samlede areal forventes at nærme sig 175.000 ha ved udgangen af året. Arealet er skønnet på baggrund af tal fra Plantedirektoratet.

Den almindelige strukturudvikling i landbruget påvirker også antallet af økologiske bedrifter. Tilgangen af nye bedrifter betød dog, at der i 2009 var en lille stigning i andelen af økologiske bedrifter i forhold til det samlede antal bedrifter.

De økologiske bedrifter adskiller sig især fra landsgennemsnittet ved en langt højere andel af bedrifter under 5 ha, og gennemgående en lavere andel af mellemstore bedrifter. Andelen af bedrifter over 100 ha er lidt højere end landsgennemsnittet.

DET ØKOLOGISKE PRODUKTIONSAREAL VAR 170.300 HA. HVILKET VAR EN STIGNING I AREALET PÅ 3.500 HA I 2009

Figur 1.13 – Udviklingen i antal økologiske bedrifter og det økologiske areal

Kilde: Plantedirektoratet. * 2010 bygger på prognose fra Landbrug & Fødevarer.

ØKONOMISKE FORHOLD
 LANDBRUGETS GÆLD STIGER

Landbrugets samlede gæld var ved udgangen af 2009 på 350 mia. kr. Dermed er udviklingen i landbrugets gæld bremsset noget i forhold til tidligere år. Således steg gælden med 20 mia. kr., hvilket er en vækst på 6 pct. Knap 75 pct. af gælden var placeret på heltidsbrugene. Den sam-

Tabel 1.14

LANDBRUGETS RESTGÆLD ULTIMO, MIO. KR.										
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Realkreditinstitutter i alt	124.680	134.770	146.010	155.720	169.660	184.380	197.640	220.497	243.725	266.522
heraf rentetilpasningslån	18.380	39.330	52.350	65.670	87.300	109.500	130.990	155.680	187.720	221.860
heraf med renteloft					580	9.150	11.710	13.530	12.320	9.190
heraf med afdragsfrihed 1)	570	1.540	2.810	13.510	28.730	44.950	64.700	98.370	128.930	153.580
heraf ydet i euro	7.540	25.380	34.580	38.750	47.220	50.030	60.110	85.572	111.983	146.945
heraf baseret på CIBOR/EURIBOR								46.309	61.597	59.662
Statslån	190	140	100	70	90	70	40	59	14	0
Pengeinstitutter	25.880	28.430	29.230	32.670	33.590	39.780	45.630	55.377	65.893	62.643
Privat realkredit	1.310	1.150	790	850	930	1.020	2.310	1.817	1.981	1.919
Privat gæld i øvrigt	1.490	1.800	1.640	1.600	2.570	2.690	3.110	3.368	3.650	2.432
Varegæld	9.840	10.560	10.500	11.430	12.390	12.730	13.550	13.721	13.970	14.170
Moms, skat mv.	1.540	1.190	960	1.110	1.050	1.040	1.090	1.144	1.594	2.300
Gæld i alt, tinglyst værdi	164.930	178.040	189.230	203.450	220.280	241.710	263.370	295.983	330.826	350.347
Gæld i alt, kontantværdi	169.660	182.160	193.360	208.850	223.200	244.140	264.960	295.645	330.279	350.030
heraf på heltidsbedrifter	117.780	130.530	142.000	152.430	165.720	174.420	188.040	213.510	236.840	254.120

1) Lån med en afdragsfri periode på op til 10 år.

Kilde: Realkreditinstitutterne og Fødevareøkonomisk Institut

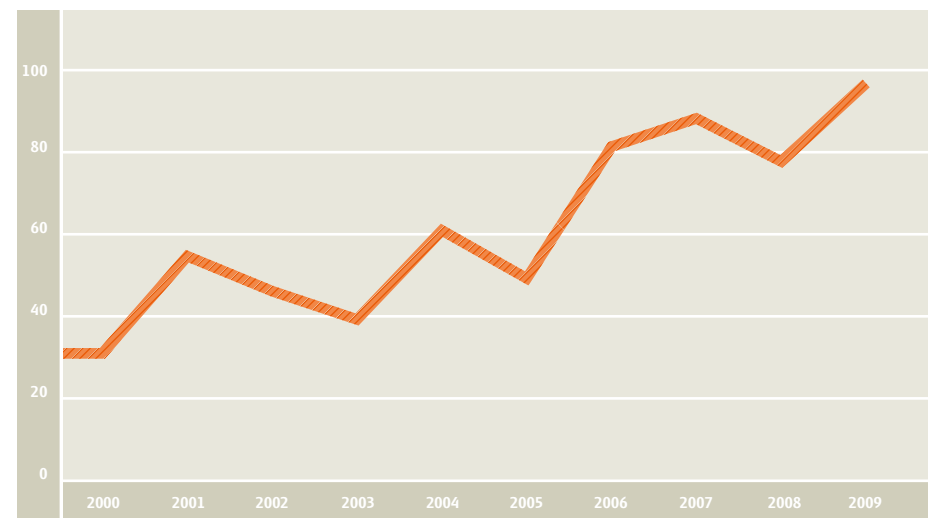
Omfatter bedrifter over 10 ha samt bedrifter herunder med en væsentlig landbrugsproduktion. Ekskl. udlån til gartnerier.

Inkl. realkreditgæld på tilforpagtede aktiver.

lede restgæld til realkreditinstitutterne var ultimo 2009 på 267 mia. kr. Dette er lidt over ¾ af landbrugets samlede gæld. 83 pct. af restgælden til realkreditinstitutterne er med variabel rente, og blot 3,5 pct. har et renteloft. Andelen med variabel rente er således igen steget i forhold til året før. En renteændring på 1 pct. vil således føre til, at landbrugets renteudgifter som følge af den store andel af variabelt forrentede realkredit- og pengeinstitutsgæld, vil ændres med ca. 2,8 mia. kr. En del landmænd har dog via pengeinstitutternes finansielle instrumenter tilknyttet deres variable realkreditlån, som delvist beskytter dem mod virkninger af en renteforøgelse. 58 pct. af landbrugets realkreditgæld var med afdragsfrihed ved udgangen af 2009. 60 mia. kr., svarende til 22 pct. af den samlede realkreditgæld, var baseret på de korte CIBOR- eller EURIBOR-renter med rentetilpasning enten 2 eller 4 gange årligt. Af disse lån var 83 pct. i euro. 55 pct. af den samlede realkreditgæld var ultimo 2009 baseret på euro sammenlignet med 46 pct. i 2008. Dermed fortsætter den stigende tendens. Blot 6 pct. af gælden var i euro i 2000. Den næststørste kreditgiver til landbruget er pengeinstitutterne med et udlån på 62 mia. kr., svarende til 18 pct. af den samlede restgæld. Mange landmænds usikre

UDVIKLINGEN I LANDBRUGETS GÆLD ER BREMSET NOGET I FORHOLD TIL TIDLIGERE ÅR

Figur 1.15 – Variabelt forrentede lån i andel af landbrugets bruttoudlån hos realkreditinstitutterne, pct.

Kilde: Realkreditinstitutterne

økonomiske forhold gjorde bankerne mere forsigtige i forhold til nye lån, og dette kan nu ses i statistikken. Det er første gang i mange år, at bankernes udlån til landbruget er faldet. De øvrige gældsposter (varegæld, privat gæld, moms, mv.) tegner sig for 21 mia. kr. ultimo 2009. Dette svarer til godt 6 pct. af det samlede udlån, hvilket er en lidt mindre andel end sidste år. Statslån er nu så lille en størrelse, at den er for usikker at opgøre.

RENTETILPASNINGSLÅN BLIVER STADIG MERE POPULÆRE

Fleks- og rentetilpasningslån blev introduceret på det danske marked i 1997 og siden er deres popularitet steget støt. De danske boligejere har i dag gennemsnitligt finansieret 55 pct. af deres bolig med variabelt forrentede lån. De danske landmænd benytter sig i endnu højere grad af rentetilpasningslån. Landmændene benytter sig specielt af rentetilpasningslån med en rentebindingsperiode på 1 år de såkaldte F1-lån.

GÆLDSPROCENTEN STIGER LIDT IGEN

Gælden sat i forhold til værdien af landbrugets aktiver giver gældsprocenten. Gældsprocenten på landets landbrug tog et dyk i 2008, men

dette fald blev delvist udlignet i 2009. Gældsprocenten for alle bedrifter var ved årets udgang steget til 50,3 pct. En tilsvarende stigning har bragt heltidsbrugenes gældsprocent op på 59,5 pct. Selvom gælden er steget en smule, skyldes stigningen primært, at værdien af landbrugets aktiver, herunder især ejendomspriserne, er faldet for første gang i mange år.

HANDLEN MED LANDBRUGSEJENDOMME ER LILLE

Priserne på landbrugsejendomme er det seneste år faldet ligesom det øvrige ejendomsmarked. I 2009 var prisen i fri handel i gennemsnit 220.000 kr. pr. ha inklusive bygninger, hvor prisen året inden var på 265.000 kr. pr. ha.

Der er sket omkring en halvering i antallet af handler fra 2008 til 2009, hvilket betød, at der blev handlet 2.413 landbrugsejendomme i 2009.

Antallet af handler har været påvirket af finanskrisen og lave kornpriser, ydermere har noteringerne på mælk og svinekød været dårligere end forventet. Landmændene kunne ikke længere få finansieret ejendoms-køb, og mange landmænd stillede køb i bero, indtil omfanget af krisen stod klart.

Antallet af handler i almindelig fri handel viser et fald på 56 pct., mens antallet af familiehändler er faldet med 27 pct. fra 2008 til 2009. Af de omsatte ejendomme var ca. 29 pct. familiehändler, hvilket er en større andel end tidligere.

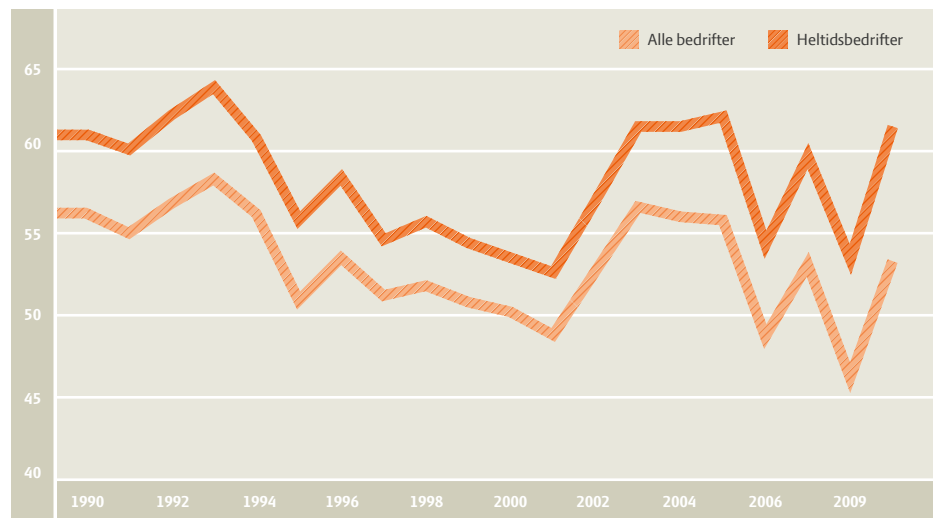
PRISERNE PÅ LANDBRUGSEJENDOMME ER FALDET

Priserne på landbrugsejendomme har stort set fulgt samme udvikling som prisen på enfamiliehuse og sommerhuse, dog med en lille periode-mæssig forskydning. Hvor landbrugene som følge af stor optimisme steg i pris gennem 2007 og 2008, var der mere konstante prisforhold i de to andre kategorier. Prisen på landbrugsejendomme toppede i andet kvartal 2008. Priserne er frem til udgangen af 2009 faldet med 27 pct. Priserne på enfamiliehuse og sommerhuse er gennem 2009 ikke faldet yderligere.

Priserne på fast ejendom er påvirket af mange faktorer. Grundlæggende er gode finansieringsmuligheder vigtige for priserne. Specifikt for landbruget har udviklingen i indtægterne også været afgørende for det faldende prisniveau.

DER ER SKET OMKRING EN HALVERING I ANTALLET AF HANDLER AF LANDBRUGSEJENDOMME FRA 2008 TIL 2009

Figur 1.16 – Landbrugets gældsprocent ultimo året

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik

Tabel 1.17

SALG AF BEBYGGEDE LANDBRUGSEJENDOMME 2007-2009 1)						
	2007		2008		2009	
	Antal salg pr. ha	Købesum 1.000 kr.	Antal salg pr. ha	Købesum 1.000 kr.	Antal salg pr. ha	Købesum 1.000 kr.
Salg i alm. fri handel:						
2-5 ha	838	477	740	495	216	459
5-10 ha	1.082	345	905	343	408	300
10-15 ha	565	265	545	284	235	238
15-30 ha	776	225	721	253	319	221
30-60 ha	468	217	473	260	255	194
60-100 ha	195	203	186	244	122	232
Over 100 ha	87	188	61	233	43	151
I alt	4.011	231	3.631	265	1.598	220
Familiesalg						
2-5 ha	86	233	82	361	35	366
5-10 ha	221	227	189	218	85	260
10-15 ha	118	154	117	183	77	192
15-30 ha	307	143	215	140	160	181
30-60 ha	348	127	202	132	188	164
60-100 ha	217	124	110	160	108	119
Over 100 ha	138	110	59	137	56	151
I alt	1.435	133	974	151	709	179
Andre salg	152	-	177	-	106	-
Bebyggede landbrugsejendomme, i alt	5.615	-	4.782	-	2.413	-

1) Handelspriser til kontantværdi for jord og bygninger.

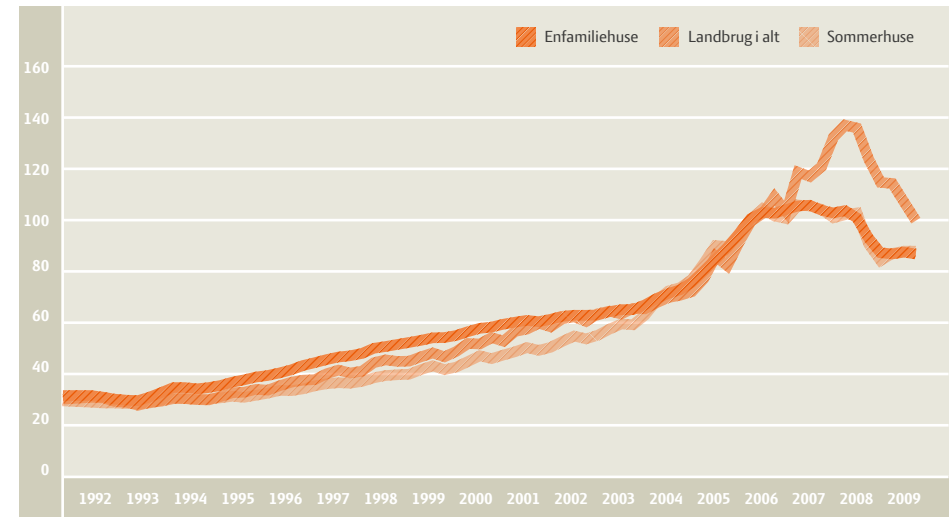
Anm.: Data er for handel i hele landet. Kilde: Danmarks Statistik

Det bør bemærkes, at en så bred opdeling betyder, at der i enkelte kategorier kan være relativt få handler, hvilket gør, at prisudviklingen skal tages med forbehold. Ydermere bør indekset for gruppen af landbrugsejendomme på mere end 100 ha ikke tillægges for stor vægt, da gruppen dækker over væsentligt forskellige størrelser og typer af ejendomme.

INVESTERINGER I LANDBRUGET ER FALDET

Landbrugets investeringer har, som følge af lav rente og gode finansie-

Figur 1.18 – Prisindeks for ejendomssalg efter ejendomskategori og tid, 2006 = 100

Kilde: Danmarks Statistik

ringsmuligheder, været støt stigende de senere år, men i 2009 faldt landbrugets investeringer med 41 pct. De danske landmænd anslås at have foretaget investeringer for 7,5 mia. kr. i 2009. Baggrunden for det kraftige fald skal findes i en kombination af lange sagsbehandlingstider for miljøgodkendelser af byggeri af nye stalde samt den finansielle situation. Investeringer i svinstalde har været hårdest ramt med et fald på 69 pct., mens investeringer i kostalde kun er faldet med 33 pct. fra 2008 til 2009.

I 2009 FALDT LANDBRUGETS INVESTERINGER

LANDBRUGETS SALGSPRISER HAR UDVIKLET SIG POSITIVT

Landbrugets bytteforhold er defineret som forholdet mellem salgspri- ser og købspriser. Stigningen i landbrugets købs- og salgspri- ser og købspriser under højkonjunkturen i 2007 og 2008, blev afløst af store fald som fortsatte ind i 2009. Salgspri- serne faldt ned til samme niveau som i 2005 og 2006. Købspriserne faldt også, men ikke så meget som salgspri- serne og dermed forværredes bytteforholdet betragteligt. I løbet af 2010 har en forbed- ring i salgspri- serne rettet lidt op på bytteforholdet, og specielt de sti- gende kornpriser har medvirket til forbedringen. Desværre medfører de stigende kornpriser, at foderomkostningerne også stiger.

Mælkeprisen var meget lav i 2009. Det medførte store driftsunderskud for de danske mælkeproducenter. I 2010 er den globale efterspørgsel på mejeriprodukter forbedret, og det har trukket priserne op. Indtjeningen er stadig under pres, og renteudviklingen har stor betydning for landmændenes driftsresultater.

Prisen på oksekød har været forholdsvis stabil i EU i de seneste år. I 2009 faldt oksekødspriserne ligesom de øvrige landbrugsprodukter, men en god global efterspørgsel i 2010 har været med til at holde priserne på et fornuftigt niveau.

Noteringen på svinekød faldt med 6 pct. i 2009 i forhold til 2008. I 2010 er prisen steget med 3 pct. igen, men foderomkostningerne er steget endnu mere. Det har forværret bytteforholdet i svineproduktionen, og sat indtjeningen under stort pres.

I 2009 faldt priserne på korn og andre planteprodukter med ca. 40 pct. i forhold til 2008. De unormalt lave priser skyldtes en stor global produktion i 2008 og 2009. Kombineret med den økonomiske krise fik det priserne til at falde drastisk. I 2010 blev blandt andet Ruslands kornhøst ramt af tørke. Udsigten til lave lagre fik priserne til at stige – til glæde for planteavlerne, men med ekstra foderomkostninger til følge for husdyrproducenterne.

Tabel 1.19

KONTANTVÆRDIEN AF LANDBRUGETS AKTIVER MV, ULTIMO KALENDERÅRET, MIA. KR.

	1995-99	2005	2006	2007	2008	2009
Landbrugsaktiver i alt	173,7	298,1	381,5	379,8	520,0	489,9
Brugerbolig, personbil m.v.	29,9	34,7	38,0	36,5	43,8	49,3
Andre erhverv	13,5	20,7	22,3	28,1	36,8	52,5
Andre aktiver	24,3	34,3	41,9	53,9	51,7	52,3
Aktiver i alt i selveje	241,4	387,7	483,7	498,3	652,3	643,9
Heraf finansieret med:						
Gæld	124,5	216,5	235,8	264,5	301,6	323,8
Egenkapital	116,8	171,2	247,9	233,8	350,7	320,1

Anm.: Omfatter aktiver og passiver på bedrifter med 10 ha og derover. Ekskl. værdi af tilforpagtede aktiver.

Kilde: Egen bearbejdning af materiale fra Danmarks Statistik

Tabel 1.20

LANDBRUGETS SAMLEDE INVESTERINGER, MIO. KR.

	1995-99	2006	2007	2008	2009*
Avlsbygninger	2.659	5.025	6.495	5.254	3.094
Heraf kostalde	752	1.374	1.914	1.933	1.304
svinestalde	942	1.826	2.296	1.446	449
Inventar mv.	4.426	6.553	7.743	7.220	4.325
Grundforbedringer	101	106	168	263	120
I alt	7.186	11.684	14.406	12.737	7.540

Kilde: Danmarks Statistik

Rapsprisen følger i nogen grad prisen på andre protein- og olieafgrøder. Prisen faldt efter det økonomiske kollaps i 2008, men fastholdt et højere niveau end for eksempel hvede i 2009. Da hvedepriisen steg henover sommeren 2010, fulgte rapsprisen i nogen grad med op.

Kartoffelprisen var lav i 2009 som følge af en god høst og den generelle økonomiske afmatning. I 2010 har våde forhold gjort kartoffeloptagningen problematisk. Det har reduceret udbyttet og kvaliteten af kartoflerne og medført en forbedret pris.

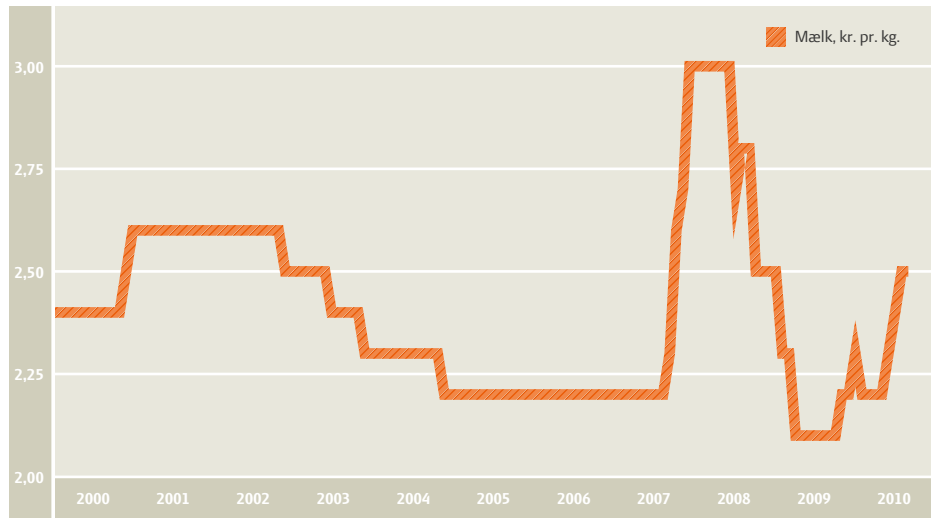
Priserne på kunstgødning og dieselolie var meget høje i 2008 på grund af stor efterspørgsel og den generelle økonomiske højkonjunktur. Da boblen brast i slutningen af 2008, faldt efterspørgslen og priserne. I løbet af 2010 er priserne steget lidt igen, og udsigten til større global planteproduktion har øget efterspørgslen og priserne på gødning.

Udviklingen i dieselolieprisen er tæt forbundet til dollarkursen og den generelle udvikling i verdensøkonomien.

Prisen på sojaskrå er steget siden 2006. Da kornafgrøderne faldt i pris i 2009, fortsatte denne stigning. Det skyldes hovedsageligt en stor efterspørgsel fra Kina, som bl.a. bruger sojaen i deres store svineproduktion. Prisen på foderkorn følger salgsprisen på korn. Foderblandingerne er afhængige af både korn- og proteinprisen, og følger udviklingen i dem begge.

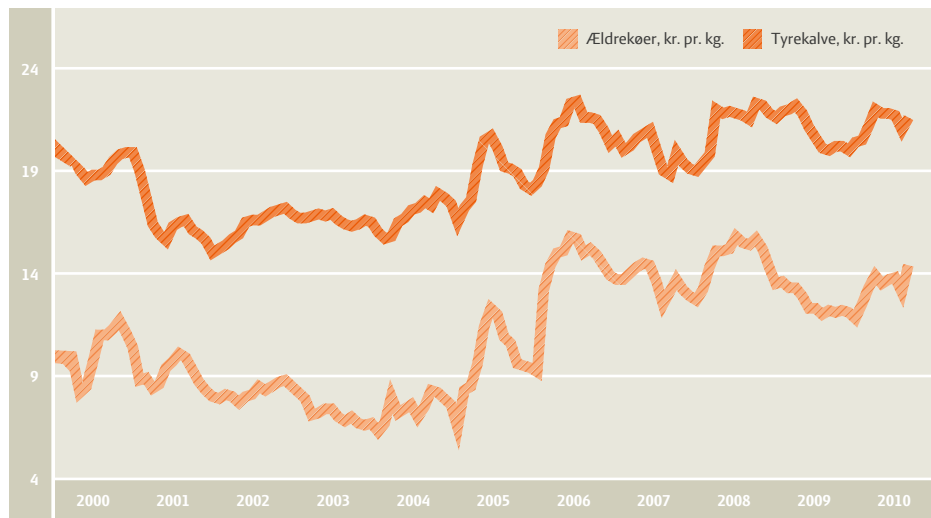
I 2009 FALDT PRISERNE PÅ KORN OG ANDRE PLANTEPRODUKTER MED CA. 40 PCT. I FORHOLD TIL 2008

Figur 1.21 – Udviklingen i landbrugets salg priser

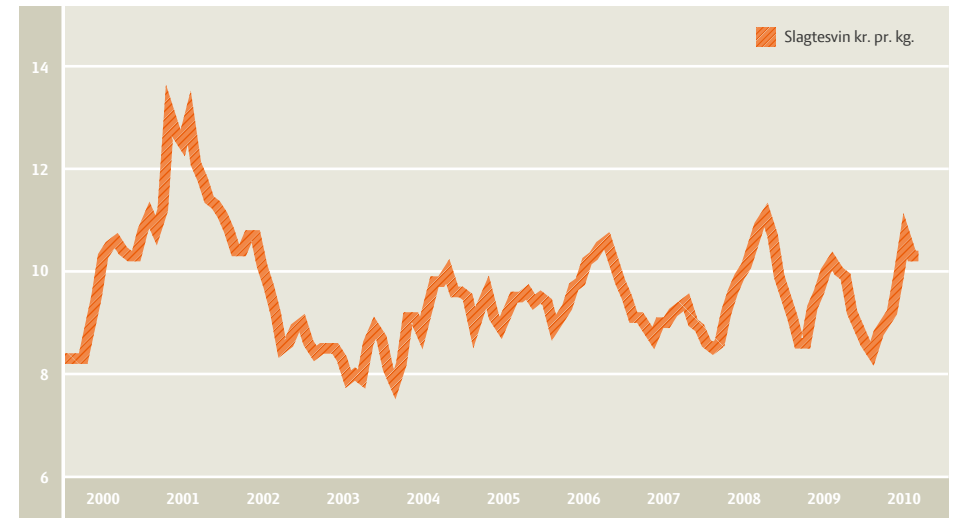
Kilde: Landbrug & Fødevarer

Figur 1.22 – Udviklingen i landbrugets salg priser

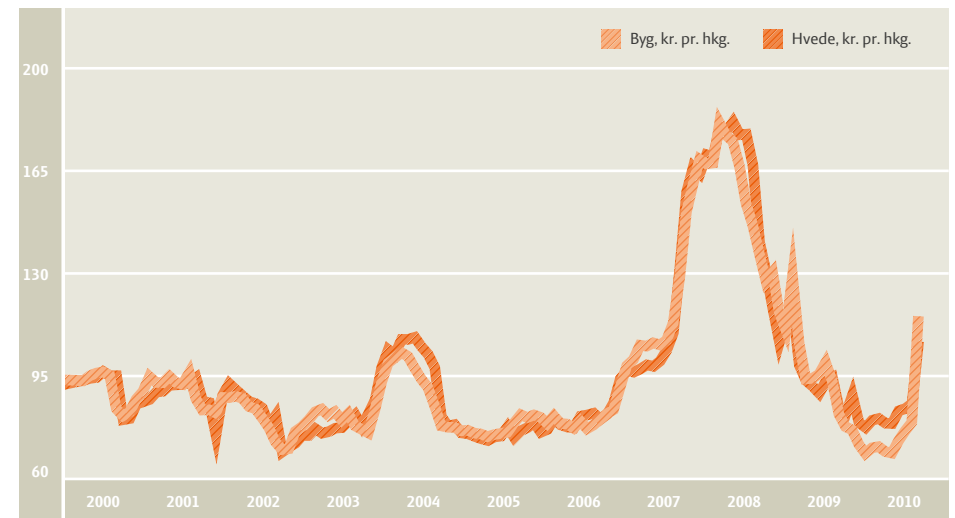
Kilde: Landbrug & Fødevarer

Figur 1.23 – Udviklingen i landbrugets salg priser

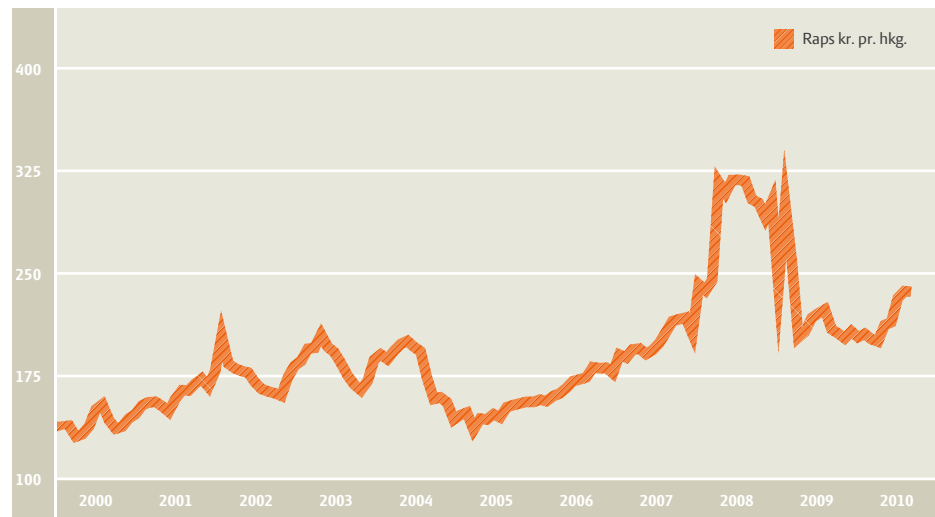
Kilde: Landbrug & Fødevarer

Figur 1.24 – Udviklingen i landbrugets salg priser

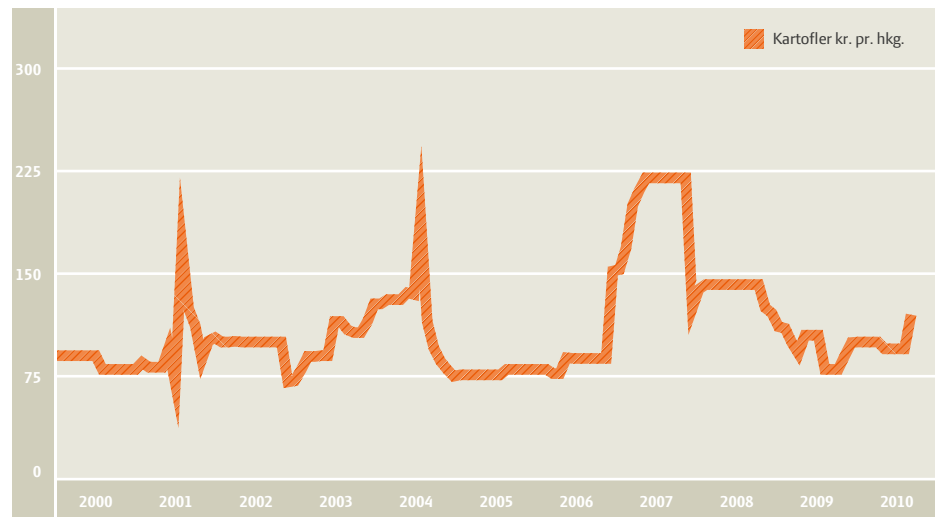
Kilde: Landbrug & Fødevarer

Figur 1.25 – Udviklingen i landbrugets salgspriser

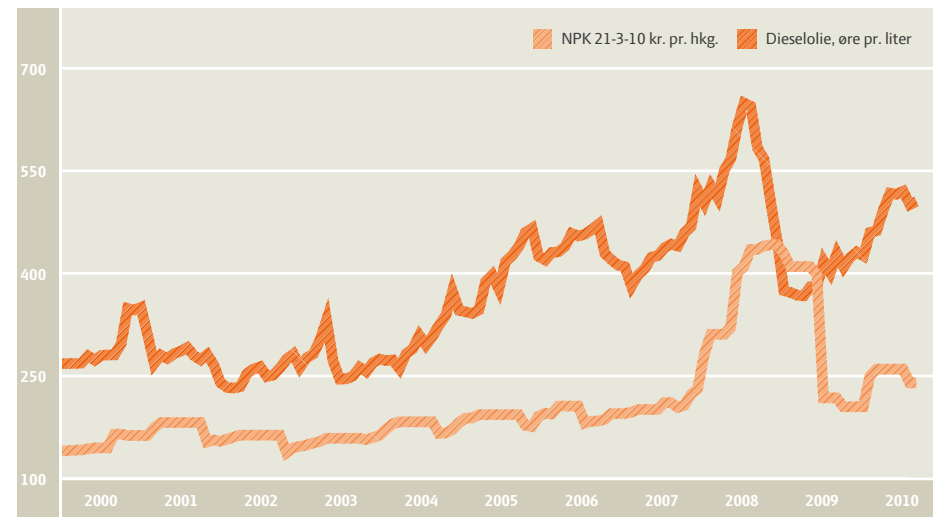
Kilde: Landbrug & Fødevarer

Figur 1.26 – Udviklingen i landbrugets salgspriser

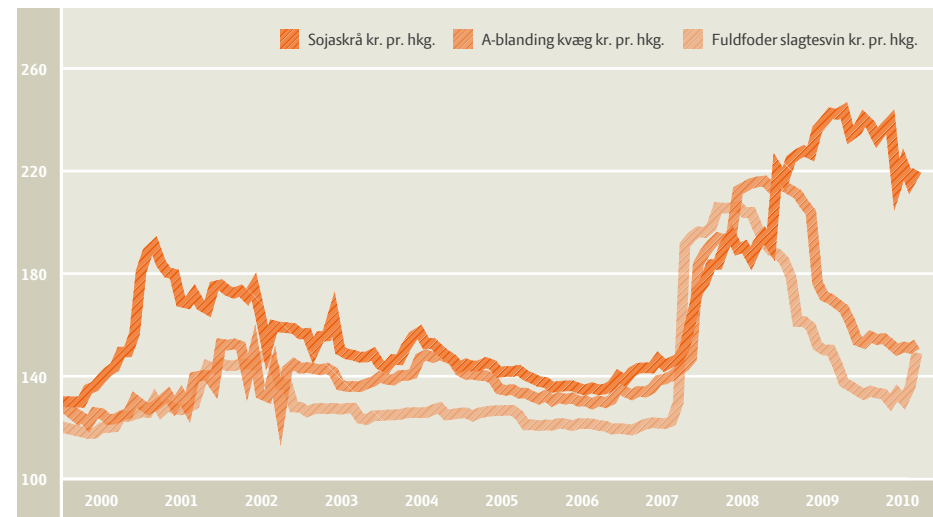
Kilde: Landbrug & Fødevarer

Figur 1.27 – Udviklingen i landbrugets faktorpriser

Kilde: Landbrug & Fødevarer

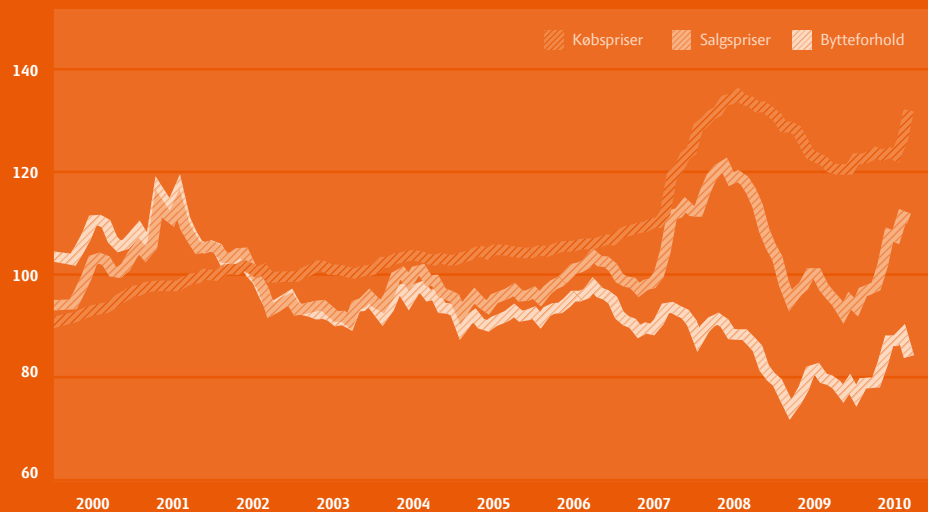
Figur 1.28 – Udviklingen i landbrugets faktorpriser

Kilde: Landbrug & Fødevarer

Figur 1.29

INDEKS FOR LANDBRUGETS PRISUDVIKLING, 2001-03 = 100

BYTTEFORHOLDET ER FORBEDRET

SALGSPRISERNE PÅ LANDBRUGETS PRODUKTER ER DET SENESTE ÅR STEGET MERE END KØBSPRISERNE PÅ DE PRODUKTER, DER ER BEHOV FOR I FORHOLD TIL AT SKABE PRODUKTIONEN. DET HAR BETYDET, AT BYTTEFORHOLDET ER BLEVET FORBEDRET.

Kilde: Danmarks Statistik

LANDBRUGETS BYTTEFORHOLD PÅ ET LAVT NIVEAU

Landbrugets samlede bytteforhold er forholdet mellem salgspriserne og købspriserne. Salgsprodukterne omfatter de produkter, som landmændene producerer, såsom kød, mejeriprodukter, æg, korn, kartofler, osv. Købsprodukterne omfatter de varer, som landmændene har brug for i produktionen såsom diesel, foder, kunstgødning, osv.

For planteproducenterne giver høje kornpriser et højt bytteforhold, mens høje kornpriser giver et lavt bytteforhold for svineproducenterne, da foder er grundlaget for svineproduktionen. Høje kornpriser bør dog på sigt give højere salgspriser på kød og dermed forbedre bytteforholdet.

I forhold til bunden i begyndelsen af 2009, så er bytteforholdet forbedret med lidt over 10 pct. til 3. kvartal 2010. Over tid er et faldende bytteforhold kompenseret af øget produktivitet.

Tabel 1.30

LANDBRUGETS PRODUKTIONSVÆRDI OG BRUTTOFAKTORINDKOMST, MIO. KR.						
	1995-99	2005	2006	2007	2008	2009*
Planteproduktion:	16.464	14.109	15.303	21.516	20.060	16.656
Heraf:						
Korn i alt	8.161	6.844	7.484	10.678	10.889	7.779
Bælgsæd til modenhed	302	49	31	26	23	28
Industrifrø	523	534	799	1.388	1.769	1.310
Frø til udsæd inkl. tilskud	614	619	605	607	793	696
Sukkerroer	1.076	907	639	649	662	786
Kartofler	1.007	884	921	1.185	1.214	1.092
Foderroer, græs mv.	4.382	3.504	3.781	4.552	5.396	4.636
Lagerforskydning på korn	50	288	584	1.963	-1.459	-285
Andet	350	480	459	468	773	614
Husdyrproduktion:	34.335	36.265	37.432	37.006	39.722	37.242
Heraf:						
Mælk	11.207	10.076	10.195	11.033	12.954	10.189
Okse- og kalvekød	3.022	2.311	2.387	2.328	2.433	2.169
Svinekød	16.018	18.131	18.998	18.080	19.195	18.086
Fjerkrækød	1.256	1.383	1.141	1.319	1.674	1.480
Æg	577	573	584	653	737	590
Pelsdyr	1.987	4.022	3.140	3.631	2.731	4.091
Besætningsforskydning	109	-466	713	-292	-295	365
Andet	159	235	274	254	293	272
Tjenesteydelser mv	1.524	2.787	2.745	2.619	3.208	3.222
Produktionsværdi i alt	52.323	53.161	55.480	61.141	62.990	57.120
Udsæd	1.002	1.240	1.214	1.350	1.647	1.583
Foderstoffer	19.067	17.879	19.124	22.999	25.934	20.604
Gødningsstoffer	1.724	1.474	1.388	1.521	2.626	2.152
Bekæmpelsesmidler	1.117	1.323	1.212	1.311	1.607	1.694
Dyrlæge og medicin	827	1.088	1.165	1.162	1.191	1.226
Energi	1.383	2.333	2.419	2.504	2.920	3.102
Reparation og vedligeholdelse	3.120	3.391	3.432	3.494	3.860	3.984
Landbrugsmæssige tjenester	2.126	3.075	3.153	3.456	3.725	3.726
Bankomkostninger	2.672	3.194	3.155	3.150	4.231	6.011
Tjenesteydelser	3.342	4.890	5.255	5.394	5.868	6.322
Rå- og hjælpestoffer i alt	36.379	39.887	41.517	46.341	53.609	50.404

Tabel 1.30 Fortsat

LANDBRUGETS PRODUKTIONSVÆRDI OG BRUTTOFAKTORINDKOMST, MIO. KR.						
	1995-99	2005	2006	2007	2008	2009*
Produktionsværdi - Rå- og hjælpestoffer	15.944	13.274	13.963	14.800	9.381	6.716
+ Produkttilknyttede tilskud	4.542	271	266	266	263	262
+ Generelle tilskud	924	6.940	7.453	7.329	7.696	7.462
- Produktionsskatter mv.	773	977	1.038	1.017	1.081	1.132
Bruttofaktorindkomst	20.637	19.508	20.643	21.379	16.259	13.308

Opgørelsesmetoden er ændret ved 2008 publikationen.

Egen bearbejdning af materiale fra Danmarks Statistik og Fødevarøkonomisk Institut.

*Foreløbige tal på enkelte poster.

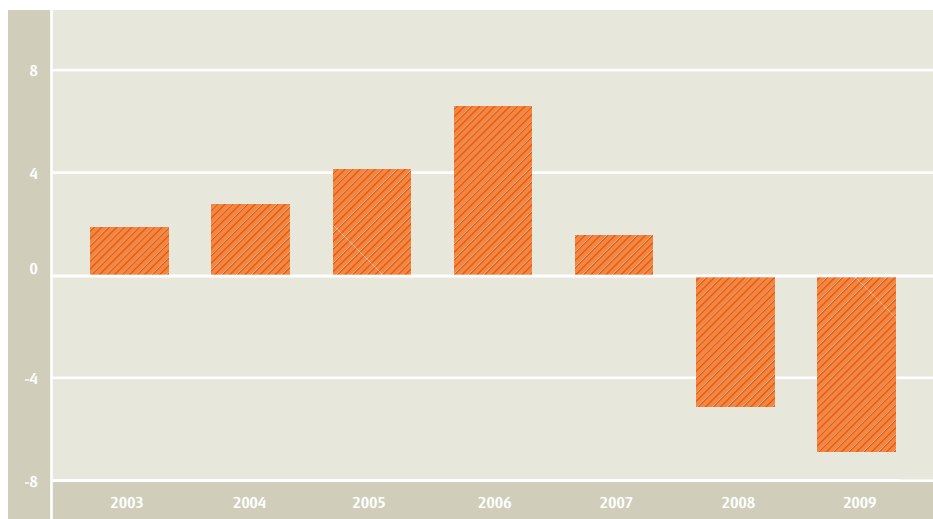
LANDBRUGETS PRODUKTIONSVÆRDI ER HØJ

Landbrugets bruttofaktorindkomst er faldet med ca. 3 mia. i 2009 i forhold til 2008. Faldet skyldes både en forringet driftsøkonomi, som følge af den dårlige udvikling i bytteforholdet i 2009, og at bankomkostningerne næsten er fordoblet fra 2007 til 2009.

LANDBRUGETS DRIFTSRESULTATER ER NEGATIVE

Heltidsbedrifterne havde et samlet underskud på 6,9 mia. i 2009. Det er 1,7 mia. dårligere end 2008, og faldet skyldes det dårlige bytteforhold i landbrugsproduktionen. I 2010 er bytteforholdet forbedret, og med de nuværende lave renter er der udsigt til en væsentlig forbedring i heltidsbedrifternes driftsresultat. For både deltids- og heltidslandbrug blev det samlede driftsresultat i 2009 et underskud på 9,4 mia. kr.

Figur 1.31 – Driftsresultat for heltidsbedrifter, mia. kr.

Kilde: Landbrug og Fødevarer

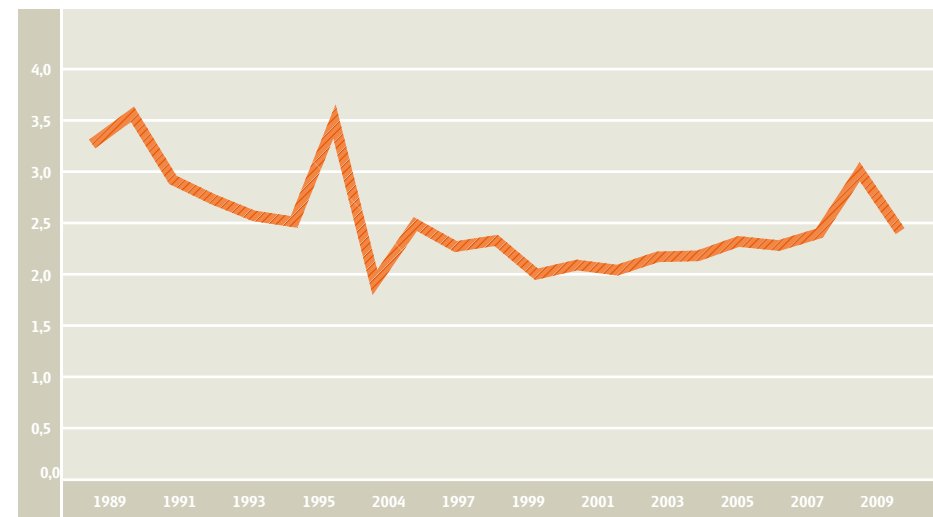
LANDBRUGET PÅVIRKER MILJØET

Landbrugets produktion sker i naturen, og vil uundgåeligt påvirke det omgivende miljø. Landbruget har haft fokus på udnyttelse af næringsstoffer gennem bl.a. forskning og rådgivning til landmændene. Derudover har der også været stor interesse for landbrugets produktion fra samfundets side, og den hidtidige bekymring har især været rettet mod udledninger til miljøet samt anvendelsen af bekæmpelsesmidler. For at begrænse effekten af disse har Folketinget gennem de sidste årtier iværksat flere handlingsplaner.

Landbruget har leveret betydelige reduktioner i miljøpåvirkningen de seneste 25 år, hvor kvælstofoverskuddet og fosforoverskuddet fra mark er faldet betragteligt, udledningen af ammoniak er ligeledes faldet, samtidig med at forbruget af bekæmpelsesmidler målt i aktivstof er faldet. Det har betydet, at behandlingshyppigheden er faldet med 21 pct. de seneste 25 år.

LANDBRUGET HAR HAFT FOKUS PÅ UDNYTTELSE AF NÆRINGSSTOFFER Gennem bl.a. forskning og rådgivning

Figur 1.32 – Behandlingshyppigheden med pesticider

Kilde: Miljøstyrelsen.

LANDMÆNDENE SPRØJTER MINDRE

Behandlingshyppighed er et teoretisk begreb baseret på salget af aktivstoffer. Det udtrykker antallet af behandlinger med solgte aktivstoffer udbragt i standarddosis. En behandlingshyppighed på eksempelvis 2,4 er udtryk for, at et areal er sprøjet 2,4 gange med standarddosis.

Forbruget af pesticider har været jævnt faldende gennem 1990'erne. Mængden af aktivstof blev mere end halveret, hvilket også har haft en positiv indflydelse på behandlingshyppigheden. Ændringer i klima og dyrkningsforhold har dog betydet, at der efter 2000 har været et større behov for bekæmpelse af skadevoldere i afgrøderne, hvilket har medført et øget pesticidforbrug.

I 2008 var der en betydelig stigning i behandlingshyppigheden, hvilket bl.a. skyldtes ophævelsen af den obligatoriske braklægning. Der var et ekstra behov for bekæmpelse af ukrudt på de nu tidligere brakarealer. Behandlingshyppigheden faldt i 2009 tilbage på niveauet fra 2007.

INPUT TIL PRODUKTIONEN I LANDBRUGET

Landbrugets vareforbrug består især af korn og foderstoffer, gødning, pesticider samt energi og medicin. Landbruget producerer selv foder og

Tabel 1.33

LANDBRUGETS FODERFORBRUG					
Mio. f.e.:	1995/96 -99/00	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09*
Korn og bælgssæd	6.583	7.254	7.418	6.975	6.001
Andre vegetabiliske foderstoffer	1.185	732	602	729	826
Mælk og mælkeprodukter	132	110	117	102	97
Proteinfodermidler	3.033	2.987	3.447	3.206	2.653
Rodfrugter, inkl. top	1.001	331	322	392	359
Græsmarksafgrøder inkl. majs	3.376	3.891	4.107	4.168	4.379
Halm	425	197	187	201	243
Foderforbrug i alt	15.735	15.502	16.200	15.773	14.558
heraf udenlandsk	3.514	3.646	4.142	4.501	3.767
udenlandsk i pct. af total	22%	24%	26%	29%	26%

Kilde: Danmarks Statistik

gødning, men ikke tilstrækkeligt til at være selvforsynende. Ydermere producerer landbruget energi, og omfanget er stigende.

FORBRUGET AF FODER ER STABILT

Foderforbruget har lå forholdsvis stabilt omkring 15 mia. foderenheder i mange år. Forbruget toppede i 2007 ved et forbrug på omtrent 16 mia. foderenheder, men er faldet siden da, og var i 2009 nået et niveau på under 14,6 mia. foderenheder, hvilket er en nedgang på 7,7 pct. i forhold til året før. Målt i foderenheder er den indenlandske produktion faldet med 7,7 pct., mens importen faldt med 16,3 pct. Det er hovedsageligt forbruget af græsmarksafgrøder, der er steget.

MEDICINFORBRUGET ER STEGET

Det samlede antibiotikaforbrug til husdyr steg i 2009 med 10,4 pct., målt som kilo aktivstof, ifølge Veterinærinstituttets database VetStat. Svin er langt den største gruppe af produktionsdyr i Danmark, og stigningen hænger sammen med et øget antal dyr i svinebesætningerne.

Tabel 1.34

SAMLET FORBRUG AF ANTIBIOTIKA TIL HUSDYR			
Præparatgruppe	Forbrug i kg		Ændring, pct.
	2008	2009	
Amfenikoler	592	692	16,8
Aminoglycosider	6.001	6.336	5,6
Cephalosporiner	636	585	-8,0
Fluorokinoloner	24	23	-5,2
Kinoloner	646	768	18,8
Lincomycin	3.008	3.048	1,3
Makrolider	12.316	14.390	16,8
Penicilliner (sim.)	23.995	26.007	8,4
Penicilliner (udv.)	11.153	12.632	13,3
Sulfa-TMP	14.055	15.615	11,1
Tetracykliner	35.436	38.475	8,6
Tiamuliner	9.191	10.645	15,8
Andre antibiotika	439	460	4,8
I alt	117.493	129.675	10,4

Kilde: Veterinærinstituttet

Fra 2008 til 2009 steg antallet af søer med godt 6 pct., og hermed også antallet af smågrise. Stigningen skal ses i lyset af, at det typisk er i denne aldersgruppe, der opstår sygdomme, og der anvendes antibiotika.

Betragtes antibiotikatyperne separat, ses det, at der er sket et fald i brugen af cephalosporiner og fluroquinoloner, der er kritisk vigtige for behandling af mennesker. I stedet er der primært anvendt de typer antibiotika, der anbefales af Fødevarestyrelsen for at mindske risikoen for udvikling af resistens, bl.a. tetracykliner.

FORBRUGET AF PESTICIDER ER FALDET

Salget af pesticider til anvendelse i planteavlen faldt i 2009 med 32 pct. i forhold til 2008, hvilket er det største fald, der er set i løbet af den seneste årrække. Det drastiske fald skyldes især et markant lavere salg af fungicider, som faldt med 44 pct. Ydermere er et fald i herbicider på 31 pct. bidragende til det store fald.

Årsagen til faldet skal ses i sammenhæng med, at der i 2008 var en markant stigning pga. forventningen om fortsat stigende afgrødepriser, og at lagrene blev opbygget. I 2009 er lagerbeholdningen igen formindsket, hvilket har givet udslag på det samlede salg af bekæmpelsesmidler.

Tabel 1.35

ENGRROSSALG AF BEKÆMPELSMIDLER, TONS AKTIVSTOF						
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Hovedgruppe:						
Herbicider	2.087	2.308	2.479	2.583	2.927	2.012
Vækstregulatorer	186	209	140	148	287	262
Fungicider 1)	604	693	536	557	864	484
Insekticider 1)	22	36	57	28	38	40
I alt	2.899	3.246	3.212	3.316	4.116	2.798

1) Bejdsemidler er ikke medtaget.
Kilde: Miljøstyrelsen.

FORARBEJDNING OG DISTRIBUTION

De danske fødevarer virksomheder er blandt nogle af Danmarks største virksomheder. Også i en international målestok er fødevarer virksomhederne store. Virksomhederne skaber betydelig værdi for det danske samfund via en stor eksport, mange arbejdspladser samt en betydelig forskningsindsats. Salget af fødevarer sker gennem dagligvaresektoren, som er præget af en stor andel af discountbutikker.

DE DANSKE FØDEVAREVIRKSOMHEDER ER STORE

De danske fødevarer virksomheder er store både i en national og international sammenhæng. Med fødevarer producenter som Arla, Danish Crown og DLG er Danmark sat på verdenskortet med virksomheder, der opererer globalt, og forsyner et stort antal markeder med produkter fra blandt andet mejeri-, slagteri- og grovvaresektoren.

MED FØDEVARE-
PRODUCENTER
SOM ARLA, DANISH
CROWN OG DLG ER
DANMARK SAT PÅ
VERDENSKORTET

I forhold til majoriteten af udenlandske virksomheder er mange danske fødevarer virksomheder kendetegnet ved en helt særlig selskabsform, nemlig andelsselskabsformen. Andelsvirksomhederne blev dannet i slutning af det 19. århundrede, og er som organisationsform karakteriseret ved, at leverandørerne til virksomheden også er ejerne. Denne selskabsform giver en unik mulighed for at koordinere og optimere værdikæden fra jord til bord bl.a. til gavn for fødevarer sikkerheden, kvaliteten og leveringsikkerheden. Denne selskabsform sætter derfor i høj grad sit præg på strukturen blandt de danske fødevarer virksomheder i form af høje koncentrationsgrader i de enkelte sektorer.

Tabel 2.1

STØRSTE FØDEVAREVIRKSOMHEDER I DANMARK I 2009, 1000 KR.

Rank ¹⁾	Virksomhed	Omsætning	Ansatte
4	Carlsberg	59.382.000	43.137
9	Arla Foods	46.230.000	16.231
10	Danish Crown	44.765.300	24.274
11	Coop Danmark	41.882.000	35.000
16	DLG	34.137.656	5.057
20	Dagrofa	23.428.179	4.301
29	Danisco	12.991.000	8.986
90	Royal Greenland	4.741.000	150
109	Royal Unibrew	3.816.421	2.498
114	Tican	3.705.341	1.867
124	DLA Agro	3.372.197	37
132	Nordic Sugar A/S	3.184.000	743
133	F. Uhrenholt Holding	3.156.847	617
136	Scanmills	3.060.924	-
139	Danish Agro	2.979.843	394
146	Agro Supply	2.632.080	-
162	Alfa Laval Danmark	2.287.963	999
163	Chr. Hansen	2.271.221	797
175	DLF Trifolium	2.061.398	682
176	Dan Agro Holding A/S (Hedegaard)	2.060.160	253
187	Aarhuskarlshavn Denmark A/S	1.917.200	389
192	Kangamiut Holding	1.867.633	46
194	Nordic Seafood	1.858.367	92
207	Polar Seafood Greenland	1.697.050	558
210	Gasa Group	1.691.249	342
218	Rose Poultry	1.578.676	1.090
222	Harboes Bryggeri	1.544.606	520
224	Arovit Petfood	1.530.358	679
230	HedeDanmark	1.491.021	1.127
245	Lantmännen Unibake Denmark	1.409.230	717
270	Lantmännen Danpo	1.278.802	734
279	Nordjysk Andels Grovvarerforretning	1.233.244	114
282	Toms Gruppen	1.219.789	775
286	Vestjyllands Andel	1.209.433	110
287	Fiskernes Fiskeindustri	1.205.139	112
294	Kohberg	1.185.234	770
298	Good Food Group	1.168.560	706
332	Kurt Skare Holding	1.031.238	396
340	Lantmännen Schulstad	1.012.747	625

Kilde: Top1000.dk / Dansk S .permarked indgår ikke i tabellen, da de er en del af A. P. Møller Mærsk Koncernen

1) Størrelsesmæssige placering blandt alle virksomheder i Danmark

PRODUKTIONEN AF MÆLK I DANMARK ER STEGET DE SENESTE ÅR SOM FØLGE AF EN MINDRE KVOTE-FORHØJELSE

MEJERIERNE UDVIKLER SIG

I modsætning til mange andre lande i verden har mejerisektoren oplevet en stabilitet i mælkeproduktionen i løbet af de sidste årtier. Dette skyldes EU's landbrugspolitik, som sætter kvoter for, hvor meget mælk der må produceres i de enkelte EU-lande. Produktionen i Danmark er steget de seneste år som følge af en mindre kvoteforhøjelse. Danmark udnytter kvoten fuldt ud i modsætning til andre EU-lande, hvilket er et udtryk for en høj konkurrencedygtighed på salgsprodukterne samt konstante produktivitetsevner i produktionen. Eksempelvis ses det, at mælkeudbyttet pr. ko er steget med mere end 20 pct. siden 1996.

Koncentrationstendensen ses også i mælkeproduktionen. Siden 1996 er antallet af mælkeproducenter faldet med omtrent 65 pct., hvilket bl.a. skyldes den øgede konkurrence, som stiller krav til udnyttelse af stor-driftsfordelene. Andelsformen er udpræget inden for mejerisektoren, hvor 95 pct. af den indvejede mælk sker til et andelsmejeri.

Den danske mejerisektor er generelt meget eksportorienteret, hvor omkring 2/3 af produktionen eksporteres. Stort set alle de danske mejerivirksomheder eksporterer, men den store eksport bæres dog af Arla, som med en omsætning på knap 50 mia. kr. er blandt Europas største mejerivirksomheder.

SLAGTERIERNE BLANDT DANMARKS STØRSTE VIRKSOMHEDER

Den danske svinekødssektor har også oplevet en markant strukturudvikling i løbet af de seneste årtier. Siden 1970 er antallet af svineslagterier faldet fra 54 til 12, hvor Danish Crown og Tican er de største tilbageværende slagterier.

Tabel 2.2

INDVEJNING AF MÆLK OPDELT PÅ ANDELS- OG PRIVATVIRKSOMHEDER

	2005	2006	2007	2008	2009
Total indvejning, mio. kg	4.451	4.492	4.484	4.580	4.734
Andelsvirksomheder	96,2%	97,0%	96,4%	93,9%	96,4%
Privatvirksomheder	3,8%	3,0%	3,6%	6,1%	3,6%

Kilde: Mejeristatistik 2009

Tabel 2.3

UDVIKLING I ANTALLET AF SVINESLAGTERIER

	1970	1980	1990	2008	2009
Andelslagterier	50	18	5	2	2
Privatslagterier	4	2	8	11	10
I alt	54	20	13	13	12

Kilde: Statistik 2009, svinekød

Leverandørstrukturen har fulgt samme udvikling de seneste år, hvor stor-driftsfordelene i stigende grad bliver udnyttet. Hvor hovedparten af hver enkelt leverandør i 1989 leverede op til 2.000 slagtesvin, var situationen i 2009, at mere end halvdelen af leverandørerne hver kunne levere i størrelsesordenen 5.000 til 20.000 svin årligt.

Antal af slagtninger er dog faldet i de seneste år, hvilket skyldes, at en stigende del af de danske smågrise eksporteres til Tyskland i stedet for at blive fedet op i Danmark. Eksporten af smågrise er siden 2006 blevet fordoblet. Dette til trods har Danmark bevaret sin fjerdeplads i europæisk sammenhæng, når det kommer til størrelsen af svineproduktionen.

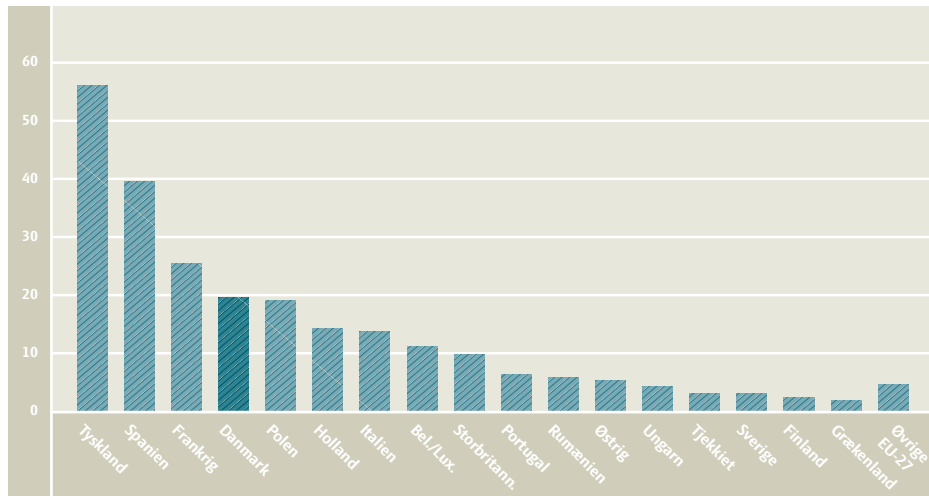
KREATURSLAGTERIERNE ER SMÅ

Udviklingen i antallet af slagtninger har i de senere år været stort set uændret med tendens til nedgang. Denne meget stabile produktion skyldes, at oksekødsproduktionen er meget tæt forbundet med mælkeproduktionen, som er meget stabil som følge af EU's mælkekvotesystem. Den typiske besætningsstruktur har også ændret sig i løbet af de senere år, og tendensen sigter klart imod større besætninger, således at de enkelte landbrugs arbejdskraft og kapital kan udnyttes optimalt.

På trods af en forholdsvis høj koncentration er branchen for okse- og kalvekød dog ikke helt så koncentreret som for svinekød. De tre største slagterier er Danish Crown, Århus Slagtehus og A/S Hjalmar Nielsen, som slagter omkring 75 pct. af kreaturerne i Danmark.

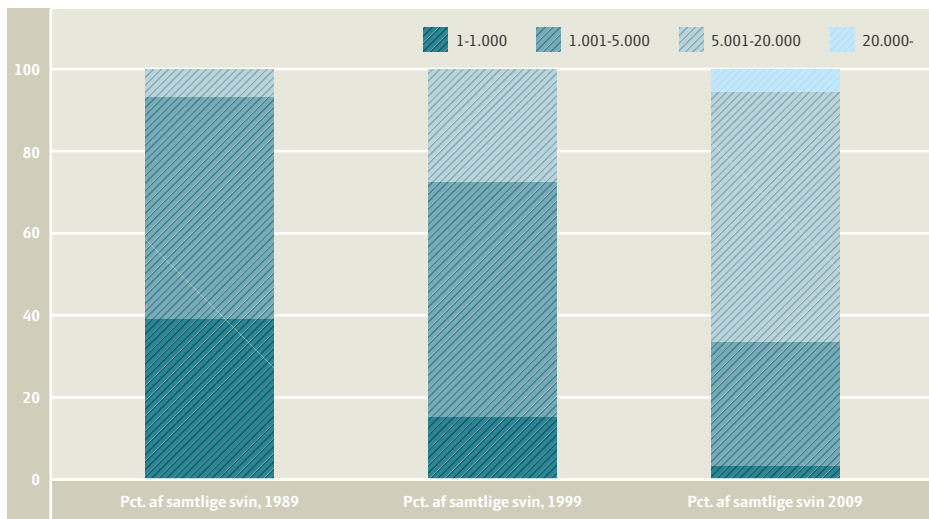
Der slagtes årligt knap 500.000 kreaturer i Danmark. Et niveau som adskiller sig fra de ledende lande i EU, som Frankrig, Tyskland og Italien,

Figur 2.4 – Svineslagtninger (mio) i EU, fordelt efter land, 2008

Kilde: Statistik 2009, svineked

Figur 2.5 – Leverandørstrukturen i Danmark, andele

Kilde: Statistik 2009, svineked

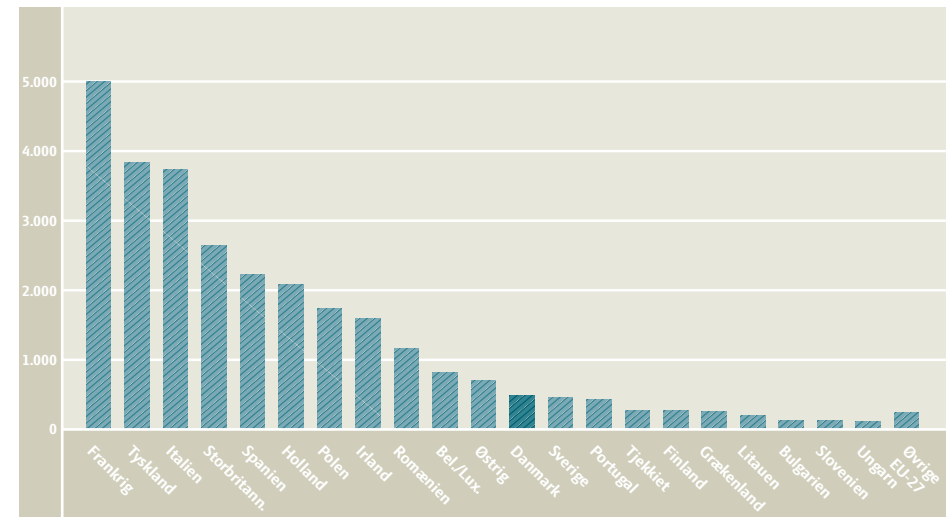
Tabel 2.6

KREATURSLAGTERIERNES ANDEL AF SLAGTNINGERNE, PCT.

Virksomhed	2009 (53 uger)
Danish Crown A/S	54,5%
Århus Slagtehus	13,7%
A/S Hjalmar Nielsen, Aalestrup	7,5%
Vejle Eksportslagteri A/S	5,2%
Herlufmagle Kreaturslagteri A/S	4,8%
Hadsund Kreaturslagteri A/S	4,1%
Kjellerup Eksportslagteri A/S	3,1%
Henrik Hansens Kreaturslageri	1,0%
Harald Hansens Efterfølger I/S	0,4%
Håndværkslageren	0,1%
Øvrige slagtninger	5,6%

Kilde: Årsstatistik 2009 - okse- og kalvekød

Figur 2.7 – Antal kvægslagtninger (1.000 stk.) i Europa, fordelt efter land, 2009

Kilde: EUROSTAT, GIRA, Kommissionen og Landbrug & Fødevarer

hvor der årligt slagtes flere millioner. Alt i alt indtager Danmark en 12. plads, når det kommer til hvilke lande, der slagter flest kreaturer i EU.

FØDEVAREFORSKNINGEN ER HELT I TOP

Fødevarerektoren har en afgørende betydning for det danske samfund, herunder den danske eksport og beskæftigelse. I en globaliseret verden konkurrerer fødevarerektoren dog i fortsat højere grad på viden, og viden er i dag et af de vigtigste råstoffer, vi har i Danmark.

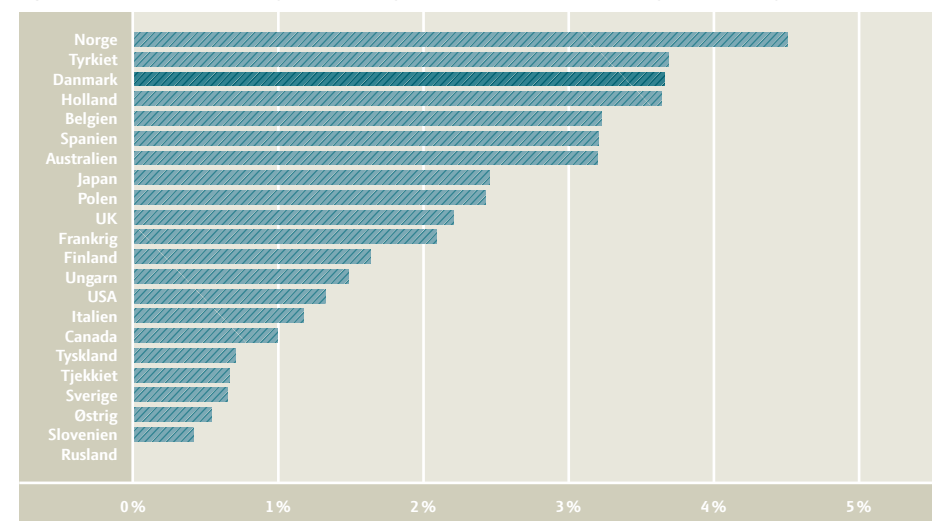
Investeringer i forskning og udvikling har stor betydning. På tværs af det danske erhvervsliv er fundet, at for hver krone en gennemsnitlig forskningsaktiv virksomhed investerer i forskning og udvikling, er der et marginalafkast på 66 pct. Samtidigt er medarbejderproduktiviteten 15 pct. højere for forsknings- og udviklingsaktive virksomheder. Forskning og udvikling er derfor vigtig både i forhold til at forbedre produktiviteten og konkurrenceevnen, og samtidig for at kunne lancere nye og forbedrede produkter og produktionsmetoder.

I Danmark er der stor fokus på fødevarerforskning. Danmark er et af de lande, som bruger flest private forskningsmidler på fødevarerområdet. I andel af de samlede private forskningsudgifter blev 3,65 pct. anvendt inden for fødevarerforskning i 2007. Det gør Danmark til det land i OECD, som bruger den tredjestørste andel af de samlede forskningsudgifter på fødevarerforskning. Denne procentsats har været fortsat voksende og i 2008 udgjorde den private jordbrugs- og fødevarerforskning således 6 pct. af de samlede private forskningsudgifter. På jordbrugs- og fødevarerområdet investerer erhvervslivet dobbelt så meget som det offentlige i jordbrugs- og fødevarerforskning.

Danske fødevarerforskere er dygtige til at hente midler fra EU. Hvad angår hjemtag fra særprogrammet "Cooperation" under EU's 7. rammeprogram, har Danmark pr. 1. november 2009 hjemtaget 22,5 mio. euro under temaet fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi, hvilket svarer til 3,7 pct. af de samlede EU-midler under temaet. Således er det danske hjemtag det tredjestørste i EU, kun overgået af Finland og Holland, når man betragter hjemtaget i forhold til befolkningsstørrelse. Med et gennemsnitligt hjemtag for EU-27 på 1.070 euro pr. 1.000 indbyggere, placerer Danmark smed 4.083 sig ydermere væsentligt over gennemsnittet.

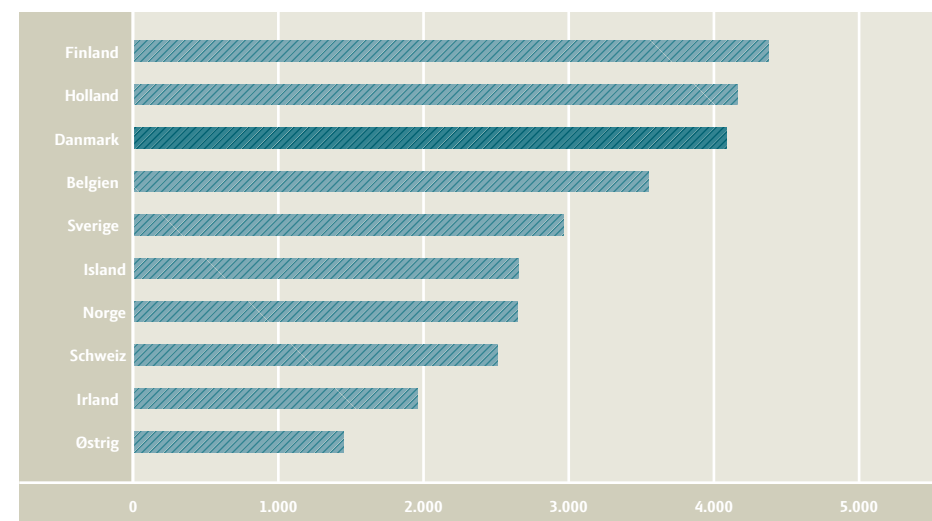
FORSKNING OG UDVIKLING ER DERFOR VIGTIG BÅDE I FORHOLD TIL AT FORBEDRE PRODUKTIVITETEN OG KONKURRENCEEVNEN

Figur 2.8 – Fødevarerindustriens udgifter til forskning som andel af de samlede private udgifter til forskning, 2006

Kilde: OECD

Figur 2.9 – Hjemtag af midler under EU-Kommissionen fra temaet fødevarer, landbrug, fiskeri og bioteknologi pr. 1.000 indb.

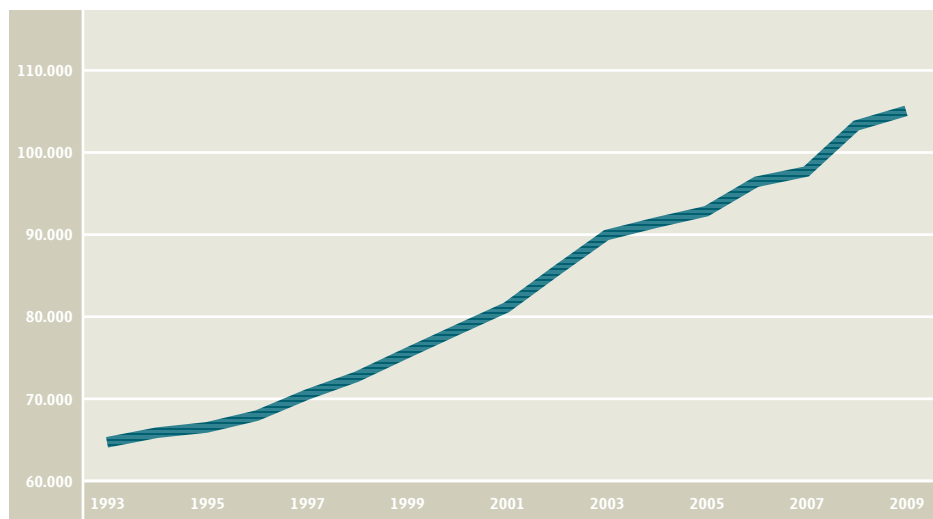
Kilde: Figuren bygger på data fra EU-kommissionens E-CORDA-database 1. november 2009. Data er udtrykt af EuroCenter. Befolkningsdata stammer fra Eurostat.

DISTRIBUTION AF FØDEVARER DISCOUNTBUTIKKER OG PRIVATE LABELS VINDER FREM

Pris er blevet en fortsat vigtigere parameter, når danskerne køber dagligvarer, hvilket understøttes af discountbutikkernes kontinuerlige fremgang. I 2009, som var et år præget af finansiell afmatning og svækket forbrugertillid, gik discountbutikkernes omsætningsandel frem med to procentpoints, og står nu for en omsætningsandel på over 30 pct. Ligeledes satser discountsektoren, som én af de eneste butikstyper, fortsat på en større markedsdækning på trods af, at over 40 pct. af alle dagligvarebutikker i 2009 kunne karakteriseres som discountbutikker. Discountbutikkernes fremgang har primært ramt de traditionelle supermarkeder.

I Danmark ses også, at en fortsat større andel af dagligvareomsætningen genereres fra private labels. Dette er detailkædernes egne varemærker. Private labels kan både være produktserier, hvor fokus er på en lav pris, men det kan også være produkter, hvor der er tale om en særlig høj kvalitet. I 2008 kom cirka 22 pct. af dagligvareomsætningen og næsten 28 pct. af den omsatte mængde fra private labels. Private labels forventes at få en større markedsandel i de kommende år.

Figur 2.10 – Total dagligvareomsætning i mio. kr., 1993–2009

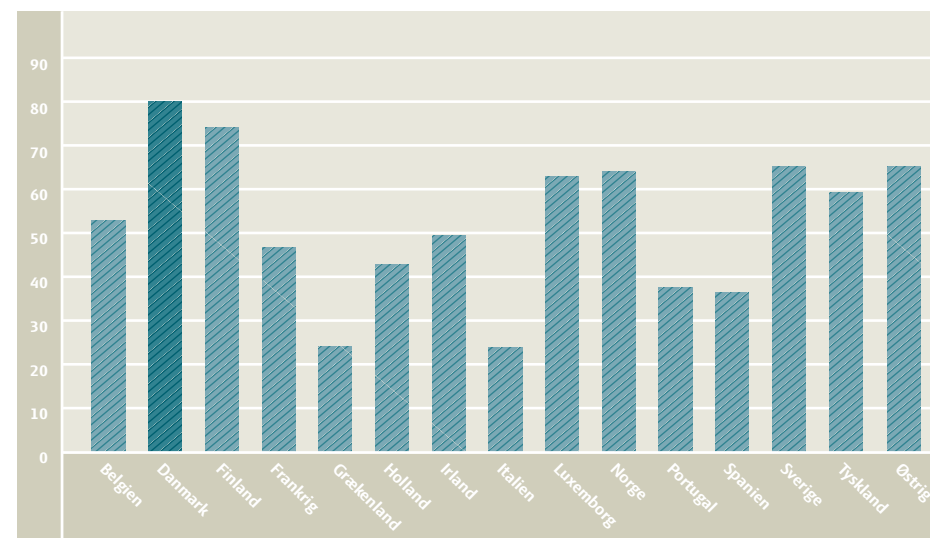
Kilde: Dansk Dagligvarehandel, 10 årsstatistik

Figur 2.11 – Private labels' markedsandel

Kilde: PLMA's 2009 International Private Label Yearbook

Figur 2.12 – Markedsandelen for de tre største dagligvarekæder i udvalgte europæiske lande

Kilde: IGD Retail Analysis

DANSKE DAGLIGVAREKÆDER SMÅ I EUROPÆISK SAMMENHÆNG

At kæderne inden for dagligvarehandlen bliver færre og større, er både en regional og global tendens. Det ses også i en europæisk sammenhæng, hvor man mange steder kan se koncentrationsgrader på over 50 pct. I Danmark ses dog den højeste markedskoncentration, hvilket bl.a. skyldes det lave markedspotentiale, som flere internationale detailvirksomheder ser i Danmark. Mulighederne for indtjening afholder en del udenlandske detailhandelsvirksomheder fra at etablere sig i Danmark.

Generelt er det europæiske marked præget af mange store detailkæder, der opererer på flere udenlandske markeder. Mange opretholder omsætningsniveauer, som er op til ti gange så høje som i Danmark. I denne situation opnår større udenlandske detailkæder forhandlingspositioner, der er meget fordelagtige i forhold til deres leverandører.

Tabel 2.13

STØRSTE DAGLIGVAREKÆDER I EUROPA

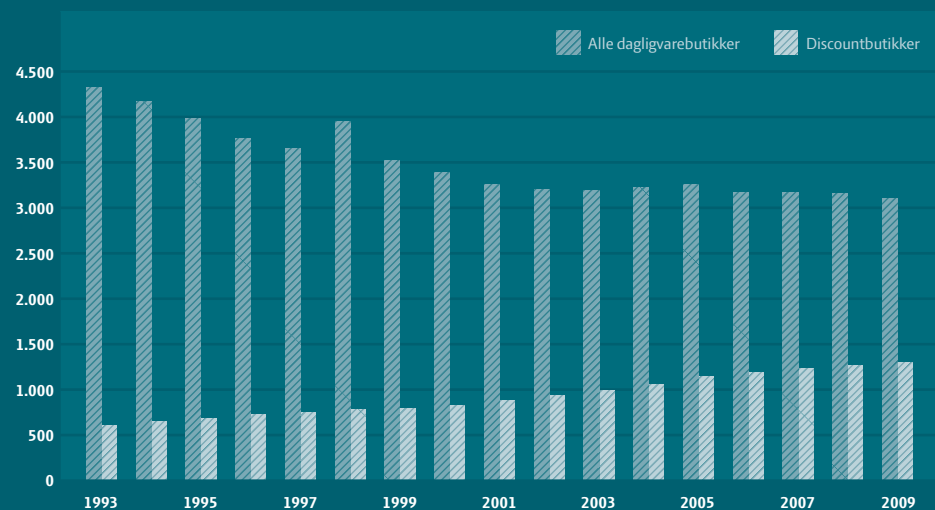
Virksomhed	Omsætning, mio USD (2008)	Oprindelsesland
Carrefour	127.958	Frankrig
Metro	99.004	Tyskland
Tesco	96.210	Storbritannien
Schwarz	79.924	Tyskland
Aldi	66.063	Tyskland
Rewe	61.549	Tyskland
Auchan	56.831	Frankrig
E. Leclerc	47.567	Frankrig
Edeka Zentrale	47.389	Tyskland
ITM (Intermarché)	44.085	Frankrig
Dansk Supermarked	11.203	Danmark
Coop	8.247	Danmark

Kilde: Deloitte, Global Powers of Retailing 2010

Figur 2.14

ANTAL DAGLIGVAREBUTIKKER I DANMARK

FLERE DISCOUNTBUTIKKER

ANTALLET AF DAGLIGVAREBUTIKKER I DANMARK ER FALDET DE SENESTE 15 ÅR, OG DER VAR KUN 3.104 DAGLIGVAREBUTIKKER TILBAGE I 2009. I SAMME PERIODE ER ANTALLET AF DISCOUNTBUTIKKER STEGET, SÅ DE NU UDGØR 42 PCT. AF ALLE DAGLIGVAREBUTIKKER I DANMARK.

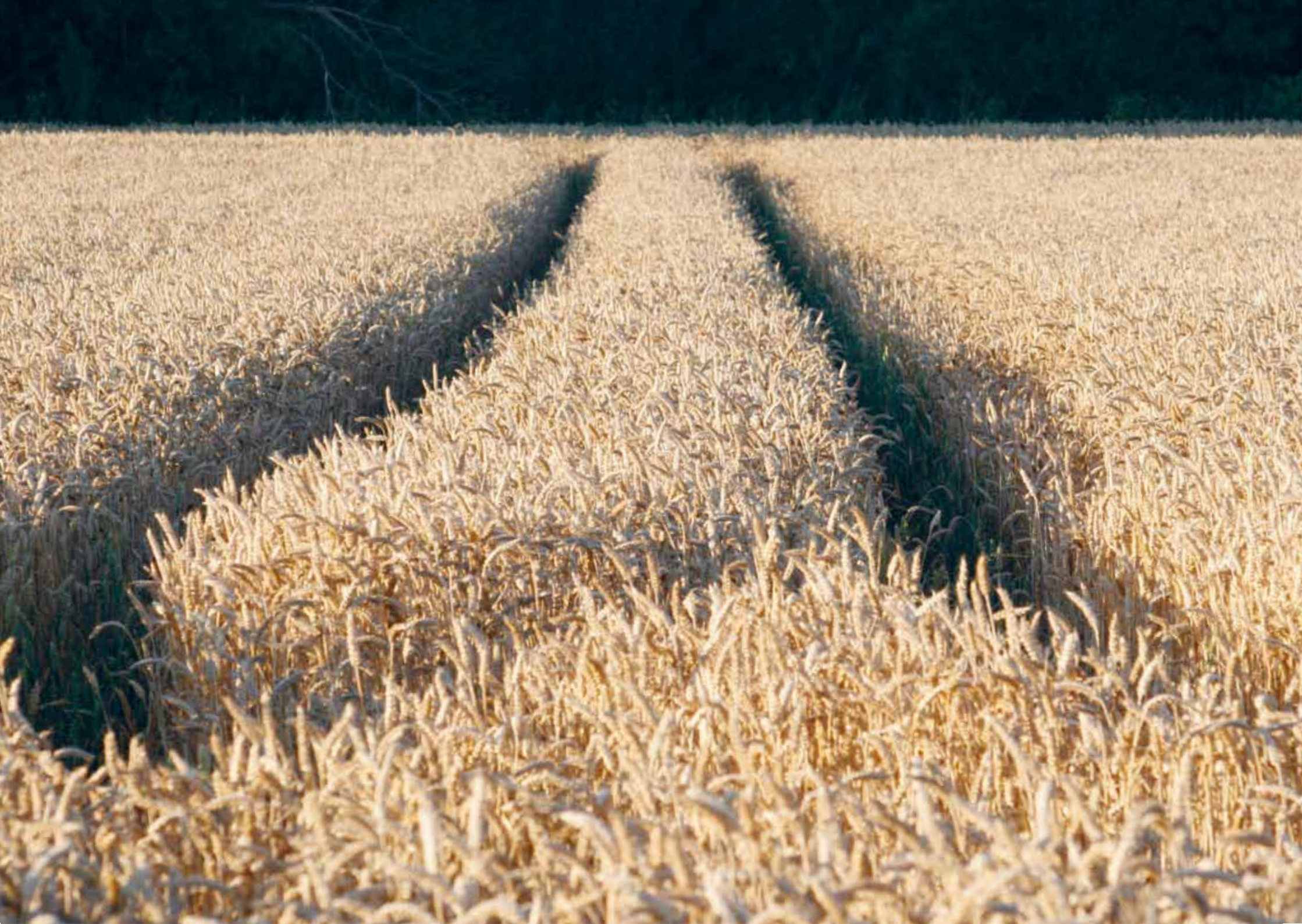
Kilde: Dansk Dagligvarehandel, 10. årsstatistik

DER BLIVER FÆRRE
DAGLIGVAREBUTIKKER

Det danske marked for dagligvarer har i de seneste årtier været præget af en væsentlig strukturtilpasning, hvor antallet af detailbutikker er blevet markant reduceret i takt med, at større detailkæder har vundet markedsandele. I 1993 havde de to største virksomheder, Coop Danmark og Dansk Supermarked godt 50 pct. af markedet. I dag tegner de samme to aktører samt SuperGros sig for tilsammen næsten 90 pct. af omsætningen af dagligvarer.

Tendensen til yderligere koncentration muliggør i højere grad stordriftsfordele for de større detailkæder, og forbedrer tilsvarende deres konkurrenceevne. Strukturudviklingen i dagligvarehandlen har været drevet af stordriftsfordele, hvor priserne på dagligvarer har været drivkraften for mange dagligvarekæder. Strukturudviklingen i dagligvarehandlen har betydet en meget stærk konkurrencesituation i forhold til leverandørerne til dagligvarebutikkerne med stor fokus på priserne.

Antallet af dagligvarebutikker har de seneste år været svagt faldende. Den samlede omsætning på dagligvaremarkedet har de seneste par år været presset som følge af krisen, men der var en beskedne fremgang i 2009.

FORBRUG OG EKSPORT

Danskerne's fødevarerforbrug er præget af et stigende forbrug af økologiske varer. De økologiske varer sælges også udenfor landets grænser. Samlet set er der stor efterspørgsel efter de danske fødevarer rundt om i verden. Den samlede danske eksport af landbrugsvarer og agroindustrielle produkter udgjorde 102 mia. kr. i 2009, hvilket er 21 pct. af Danmarks samlede vareeksport.

MAGRE MEJERIPRODUKTER BLIVER MERE POPULÆRE

Udviklingen i de senere år har især været præget af et højere forbrug af magre mejeriprodukter. Det samlede forbrug af konsummælk faldt 1,5 pct. fra 2008 til 2009, men på trods heraf sås en stigning på næsten 2,5 pct. i forbruget af mini- og skummetmælk, der som den eneste mælketype vandt frem i 2009. Kærnemælksforbruget faldt med over 11 pct., mens forbruget af sød- og letmælk faldt 5,5 pct. Ligeledes faldt crème fraiche- og tykmælksforbruget med hhv. 3,8 pct. og 7,3 pct. Både piskefløde og yoghurt oplevede dog fremgang i 2009 med en stigning på hhv. 7 pct. og 4 pct. Forbruget af smør og ost er forholdsvis konstante størrelser, og for begge produkter var udviklingen i 2009 uændret.

KØDFORBRUG ER STABILT

Der har gennem længere tid været en tendens til fald i forbruget af svine- og oksekød til fordel for fjerkræ- og oksekød, men denne udvikling er nu ændret. Alle kødtyper oplevede et lille fald fra 2008 til 2009, hvor især forbruget af fjerkrækød oplevede et stort fald på over 6 pct. Til sammenligning faldt forbruget af svine- og oksekød begge med godt 3 pct.

UDVIKLINGEN I DE SENERE ÅR HAR ISÆR VÆRET PRÆGET AF ET HØJERE FORBRUG AF MAGRE MEJERIPRODUKTER

Tabel 3.1

FORBRUGET AF FØDEVARER PÅ HJEMMEMARKEDET OG I ALT PR. INDBYGGER

	mio. kg			kg. pr. indbygger		
	1997-07	2008	2009	1997-07	2008	2009
Hvedemel	316,2	329,4	297,0	59,1	60,0	53,8
Rugmel	77,6	85,0	78,0	14,4	15,5	14,1
Sukker	202,1	37,7
Kartofler	301,6	302,0	304,0	56,3	55,0	55,1
Mælk i alt	526,3	517,1	512,2	98,2	94,2	92,8
Heraf sød- og letmælk	335,8	220,5	209,6	62,8	40,1	37,9
Sødmælk	99,2	61,6	60,3	18,6	11,2	10,9
Letmælk	236,7	158,9	149,3	44,2	28,9	27,0
Heraf skummet og kærnemælk	190,5	296,7	302,6	35,4	54,0	54,8
Skummetmælk	168,4	276,9	284,8	31,3	50,4	51,6
Kærnemælk	22,0	19,8	17,8	4,1	3,6	3,2
Piskefløde og creme fraiche	35,5	38,2	39,6	6,6	7,0	7,2
Piskefløde	24,7	24,1	25,8	4,6	4,4	4,7
Creme fraiche	10,8	14,1	13,8	2,0	2,6	2,5
Yoghurt, ymer og tykmælk	91,9	106,3	107,4	17,1	19,3	19,5
Yoghurt	55,9	76,0	79,4	10,4	13,8	14,4
Ymer og tykmælk	36,0	30,3	28,0	6,7	5,5	5,1
Smør	9,3	10,2	10,3	1,7	1,9	1,9
Ost	111,1	20,8
Æg	83,7	..	86,4	15,6	..	15,7
Okse- og kalvekød	308,2	202,8	197,9	24,2	26,4	25,5
Svinekød	129,8	145,1	140,7	57,5	36,9	35,8
Fjerkrækød	110,2	124,5	117,3	20,6	22,7	21,3

Kilde: Danmarks Statistik

Tallene for kødforbrug er fra Danmarks Statistik. Disse data er opgjort ud fra overordnede produktbalancer, og er dermed omgærdet med en del usikkerhed som følge af Danmarks store eksportandel. Data fra DTU Fødevarerinstitutionen viser stort set uændret forbrug af kød de seneste år.

FORTSAT STØRRE EFTERSPØRGSEL FOR ØKOLOGI

Danskerne har fået smag for økologiske produkter, og i løbet af de sidste fem år er detailomsætningen af økologiske fødevarer mere end fordob-

Tabel 3.2

UDVIKLINGEN I FØDEVAREPOSTEN I DET PRIVATE FORBRUG								
	Mio. kr.				Pct. fordeling			
	1995-99	2006	2008	2009*	1995-99	2006	2008	2009*
Fødevarer:								
Kød	15.527	19.326	21.199	19.920	25	26	25	25
Fisk	2.783	3.104	3.800	3.570	4	4	4	4
Æg	991	1.115	1.353	1.271	2	1	2	2
Mælk, fløde, yoghurt mv.	4.899	6.161	6.688	6.284	8	8	8	8
Ost	3.315	4.091	4.526	4.253	5	5	5	5
Smør, margarine og svinefedt	2.034	2.198	2.777	2.609	3	3	3	3
Mel, gryn, brød og kager	10.147	12.264	13.854	13.018	16	16	16	16
Frugt og grønsager	8.349	11.178	11.398	10.711	13	15	13	13
Kartofler mv.	1.647	1.705	2.249	2.113	3	2	3	3
Sukker	420	455	573	538	1	1	1	1
Flødeis, chokolade og sukkervarer	9.219	10.483	12.587	11.827	15	14	15	15
Andre fødevarer	2.753	3.197	3.758	3.531	4	4	4	4
Fødevarer i alt	62.083	75.277	84.760	79.647	100	100	100	100
Heraf jordbrugsvarer								
husdyrprodukter	29.549	36.065	37.909	40.342	48	48	48	48
planteprodukter	20.563	25.215	28.392	26.380	33	33	33	33
Samlet privat konsum	564.392	786.583	845.511	817.581				
Fødevarernes andel af privat konsum, pct.	11	10	10	10				

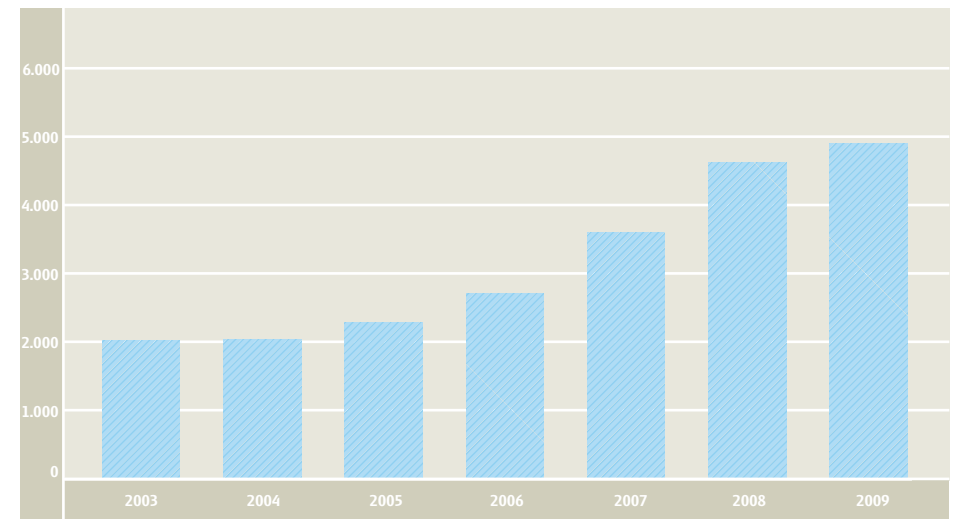
Anm.: Ekskl. fødevarerforbrug i restauranter, offentlige institutioner mv.

Kilde: Danmarks Statistik og skøn.

let. I 2009 udgjorde den økologiske markedsandel omkring 8 pct. af salget af fødevarer.

Især drikkemælk har i længere tid ligget i front som et af de bedst sælgende økologiske produkter med en markedsandel på omkring 35 pct. af mælkeforbruget i Danmark. Babymælk er det bedst sælgende økologiske produkt med en andel på omkring 90 pct. Salget af økologisk kød er fortsat lavt, og udgør kun omkring 1 pct. af kødmarkedet, dog lidt højere for oksekød med 3 pct.

Figur 3.3 – Detailomsætningen af økologiske fødevarer i Danmark i mio. kr., 2003-2009

Kilde: Danmarks Statistik

STORE BEVÆGELSER PÅ FØDEVAREPRISERNE

Prisudviklingen på fødevarer er påvirket af internationale forhold, hvor der det seneste år har været tale om faldende priser på flere af de væsentligste landbrugsvarer. Udviklingen i fødevarerpriserne fra 2008 til 2009 oplevede et fald på 0,24 pct. Dette var lavere end den almindelige udvikling i forbrugerpriserne, som ellers var svagt stigende med 1,33 pct.

Der er stor forskel i prisudviklingen for de enkelte grupper af fødevarer det seneste år. Udviklingen har dog været ganske moderat, hvis man sammenligner med de senere års forbrugerprisudviklinger. For kød har prisudviklingen det senest år været uændret, og følger dermed omtrentlig samme udvikling som den generelle udvikling for fødevarerpriserne.

En stor del af fødevarerne er faldet i pris det seneste år. Dette gør sig især gældende for varegruppen mælk, ost og æg, hvor prisen i 2009 faldt med 4,1 pct. i forhold til 2008. Ydermere sås der prisfald for varegrupperne frugt og smør, spiseolie og margarine samt grøntsager.

EN STOR DEL AF FØDEVARENE ER FALDET I PRIS DET SENESTE ÅR

Tabel 3.4

ØKOLOGISK MARKEDSANDEL FOR UDVALGTE FØDEVARER, PCT.	
Produkt	2009
Havregryn	35,9
Mælk	35,0
Frugtsaft	27,9
Æg	26,4
Hvedemel	23,8
Pasta	23,5
Smør/ blandingsprodukt	14,8
Grøntsager	13,1
Marmelade	10,7
Surmælk	10,4
Frugt	8,5
Juice	8,1
Kaffe	6,8
Fast ost	5,4
Dybfrost	5,0
Rugbrød	4,4
Oksekød	3,4
Cerealier	2,6
Kødpålæg	1,6
Svinekød	0,9
Kylling	0,8
Total	8,0

De økologiske andele for varegrupperne er beregnet på baggrund af værdi.

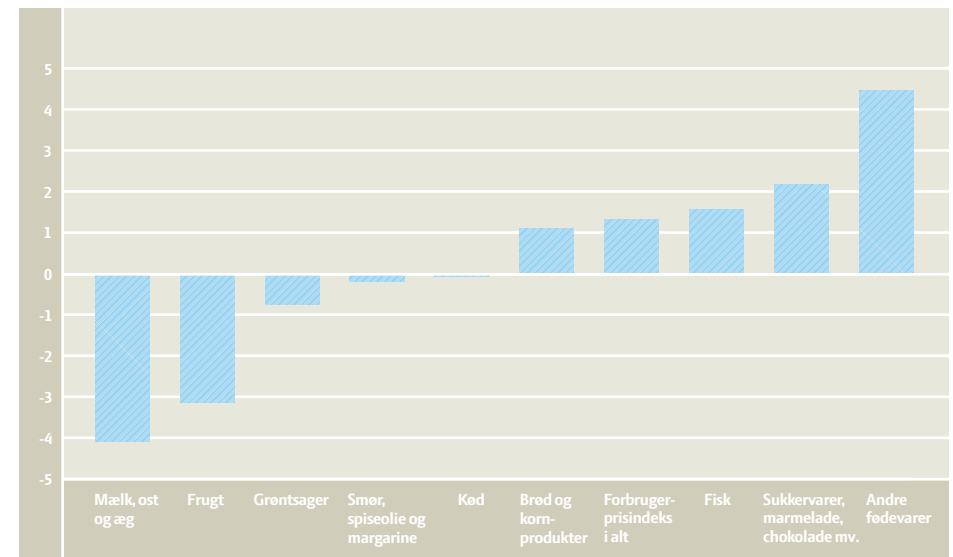
Kilde: GfK ConsumerScan og Økologisk Landsforening

DANSKERNE BRUGER 10 PCT. AF INDKOMSTEN PÅ FØDEVARER

De danske forbrugeres udgifter til fødevarer har i de senere år ligget stabilt omkring 10 pct. af det samlede forbrug. De senere års ændringer i fødevarerpriser har ikke ændret væsentligt på andelen af det samlede beløb, der anvendes på fødevarer.

Fødevarernes andel af det samlede private forbrug er faldet over tid. For 40 år siden tegnede fødevarerne sig for næsten 18 pct. af det private forbrug, hvor andelen i 2009 var knap 10 pct. Denne udvikling skal dog sammenholdes med det faktum, at fødevarer er blevet billigere i løbet af

Figur 3.5 – Ændring i forbrugerpriserne, 2008-2009, pct

Kilde: Danmarks Statistik

de senere årtier. Her er der bl.a. tale om, at de mange produktivetsgevinster, der er opnået i fødevarerindustrien, er kommet forbrugerne til gode ved lavere fødevarerpriser.

Ligeledes kan den faldende procentsats ses som funktion af en kontinuerligt stigende disponibel indkomst, hvor en mindre del af indkomsten anvendes til fødevarer. En stigende indkomst benyttes på andre varer end fødevarer.

I Middelhavslandene anvendes en større andel af forbrugerkrønen til fødevarer end i de nordeuropæiske lande. En del af denne forskel er økonomisk betinget, men kulturelle forskelle spiller også en rolle.

DER ER FORSKEL MELLEM DANSKE OG UDENLANDSKE FØDEVARER

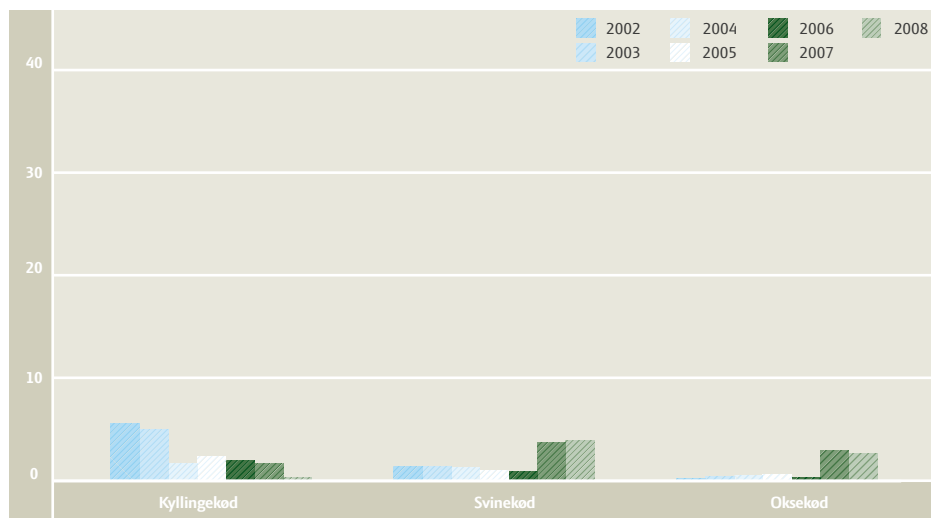
Mange ting påvirker sundheden, og mad er et vigtigt element. Derfor er fødevarerhvervet en vigtig aktør angående sundhed, og som et land med en betydelig fødevarereksport kan Danmarks fødevarersektor bidrage til at forbedre sundheden, ikke blot i Danmark, men også i andre lande.

Fødevarer sikkerhed er netop en særlig kompetence for det danske fødevarerhverv, og dermed også en vigtig konkurrenceparameter. Foderstofproducenter, landmænd, slagterier og andre forarbejdningsvirksomheder er underlagt kontrolsystemer, hvor der undersøges for blandt andet tilstedeværelsen af sygdomsfremkaldende og uønskede stoffer i produkterne. Via et højt niveau for fødevarer sikkerhed bidrager fødevarerproducenterne til opretholdelsen af et sundt fødevarerudbud.

FÆRRE SALMONELLA I DANSKE FØDEVARE

At man i Danmark tager fødevarer sikkerhed seriøst, ses blandt andet, når man betragter værdierne af salmonella i dansk kød. Salmonellabakterier kan forekomme i æg, fjerkræ-, svine- og oksekød. Som led i overholdelse af EU's zoonosedirektiv har myndigheder og brancher siden 1995 iværksat handlingsplaner for at forebygge og bekæmpe forekomsten af salmonella i bl.a. æg, fjerkræ, svin og kvæg, og man har opnået

Figur 3.6 – Salmonella i dansk kød i pct., 2002-2008

Kilde: Fødevarerstyrelsen

gode resultater med handlingsplanerne. Forekomsten af salmonella i dansk kød er meget lav sammenlignet med udenlandsk produceret kød.

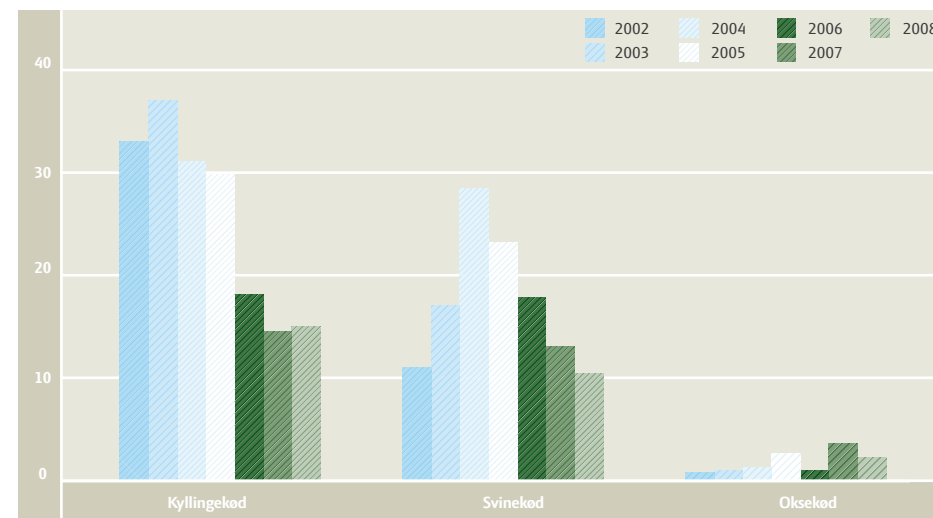
DANSK FRUGT OG GRØNT INDEHOLDER FÆRREST PESTICIDER

I en sammenligning med andre EU-lande og den øvrige verden, har frugt og grøntsager produceret i Danmark et meget lavt indhold af pesticidrester. Især de danskproducerede grøntsager udmærkede sig ved, at der i 2008 ikke var nogen påviste tilfælde, hvor pesticidindholdet overskred maksimalgrænseværdien. Samme tendens gør sig gældende for frugt. Dansk frugt har en meget høj andel, hvor der ikke er fundet pesticidrester. Der er væsentlig højere risiko for pesticidrester i udenlandsk frugt.

Danmark sætter hermed et godt eksempel i forhold til at opretholde et højt niveau af sunde varer og prioritere borgernes sundhed højt.

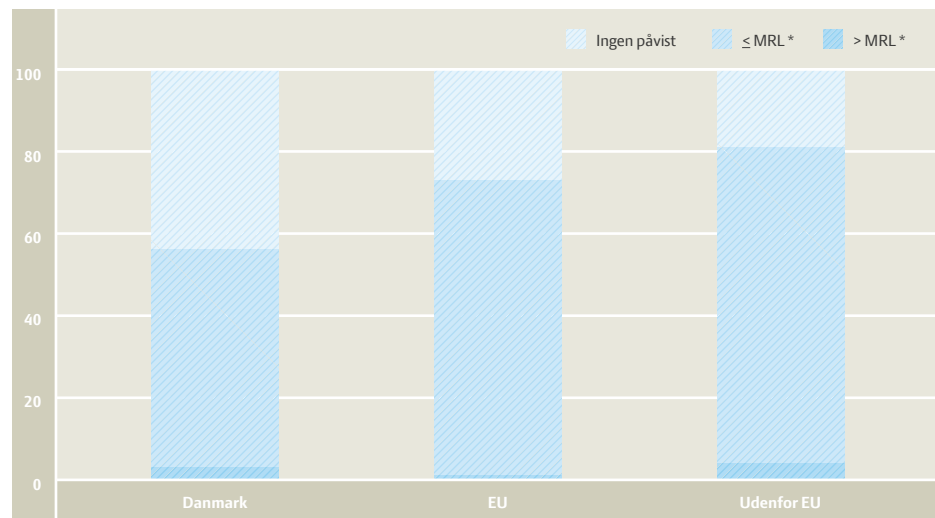
DER ER VÆSENTLIG
HØJERE RISIKO FOR
PESTICIDRESTER
I UDENLANDSK
FRUGT

Figur 3.7 – Salmonella i importeret kød i pct., 2002-2008

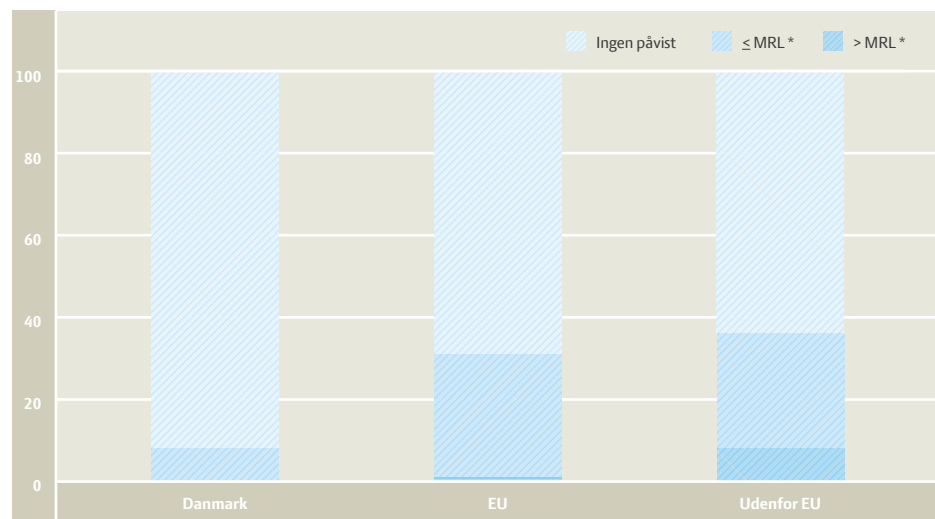
Kilde: Fødevarerstyrelsen

Figur 3.8 – Pesticidindhold i frugt, 2008

Kilde: Fødevarestyrelsen, *MRL = Maksimal grænseværdi

Figur 3.9 – Pesticidindhold i grøntsager, 2008

Kilde: Fødevarestyrelsen, *MRL = Maksimal grænseværdi

STIGENDE HANDEL MED ØKOLOGISKE FØDEVARER

I takt med at efterspørgslen på økologiske varer er vokset markant de senere år, så er udenrigshandlen også vokset tilsvarende. Især stiger importen og fra 2007 til 2008 steg denne med 68 pct. fra 822 mio. kr. til 1.383 mio. kr. Heraf udgjorde frugt og grøntsager 35 pct. den største andel, efterfulgt af kornvarer på 23 pct. Frugt og grøntsager steg med 59 pct. og kornvarer steg med 65 pct. fra 2007 til 2008. Samlet set er importen af økologiske varer steget med 339 pct. siden 2004.

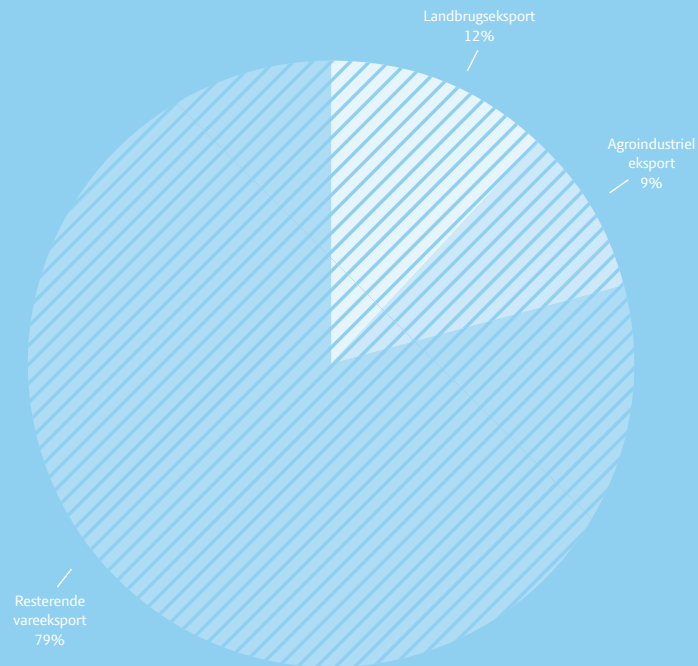
Eksporten af økologiske varer er også stigende, men ikke nær så meget som importen. Den vigtigste eksportvare er animalske produkter, som udgør godt 58 pct. af økologiekporten. Kornprodukter indtager en andenplads med 12 pct. af eksporten. I 2008 udgjorde den økologiske eksport 653 mio. kr.

ØKOLOGI HANDLES PRIMÆRT MED NABOLANDENE

Danmarks økologiske udenrigshandel er koncentreret på forholdsvis få samhandelspartnere. Af eksporten aftager de ti største eksportmarkeder mere end 95 pct. af den samlede økologiske eksport. Det er primært nærmarkedene såsom Tyskland, Storbritannien, Holland og Belgien samt de øvrige skandinaviske lande, som aftager de danske økologiske varer. Den økologiske import er ligeledes koncentreret om få lande. 97 pct. af den samlede værdi af varer stammer fra de ti største samhandelspartnere. Italien er det væsentligste land med en importandel på 24 pct. af den samlede økologiske import. Tyskland og Holland er også væsentlige lande som leverandører af økologiske fødevarer.

Figur 3.10

FØDEVAREERHVERVETS ANDEL AF SAMLET VAREEKSPORT

MILLIARDEKSPORT FRA FØDEVAREERHVERVET

EKSPORTEN AF LANDBRUGSVARER OG AGROINDUSTRIELLE PRODUKTER YDER ET VÆSENTLIGT BIDRAG TIL DEN DANSKE HANDELSBALANCE MED EN SAMLET EKSPORTVÆRDI PÅ 102 MIA. KR. I 2009 SVARENDE TIL 21 PCT. AF DANMARKS SAMLEDE EKSPORT.

Kilde: Danmarks Statistik

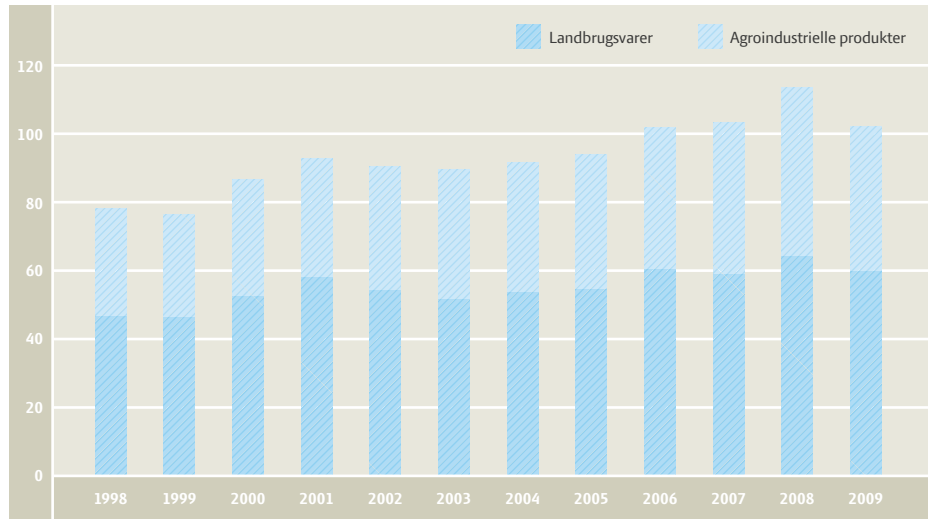
LANDBRUGSEKSPORTEN HAR KLARET SIG GODT GENNEM KRISEN

Landbrugseksporten ekskl. eksportstøtte var på 59,6 mia. kr. i 2009 eller 4 mia. kr. lavere end rekordåret 2008. Finanskrisen blev for alvor kickstartet den 15. september 2008, hvor den amerikanske investeringsbank Lehman Brothers gik konkurs. Frygten blev fastfrosset i den globale økonomi, med yderst begrænset risikovillighed og handlefrihed. Den danske vareeksport ekskl. landbrugseksporten faldt 16,6 pct. fra 2008 til 2009. Landbrugseksporten blev også ramt af afmatningen, men ikke i samme grad, da faldet blot blev 5,9 pct.

Danmarks samlede vareeksport udgjorde 495 mia. kr. i 2009, heraf udgjorde landbrugs- og fødevareeksporten tillagt den agroindustrielle eksport lidt over 100 mia. kr. Eller sagt på en anden måde, fødevareklyngen stod for knap 21 pct. af den samlede danske vareeksport i 2009. Eksportstøtten er så godt som udfaset; den udgør knap 5 promille mod knap 12 procent i 1990. Om ganske få år er støtten formentlig væk.

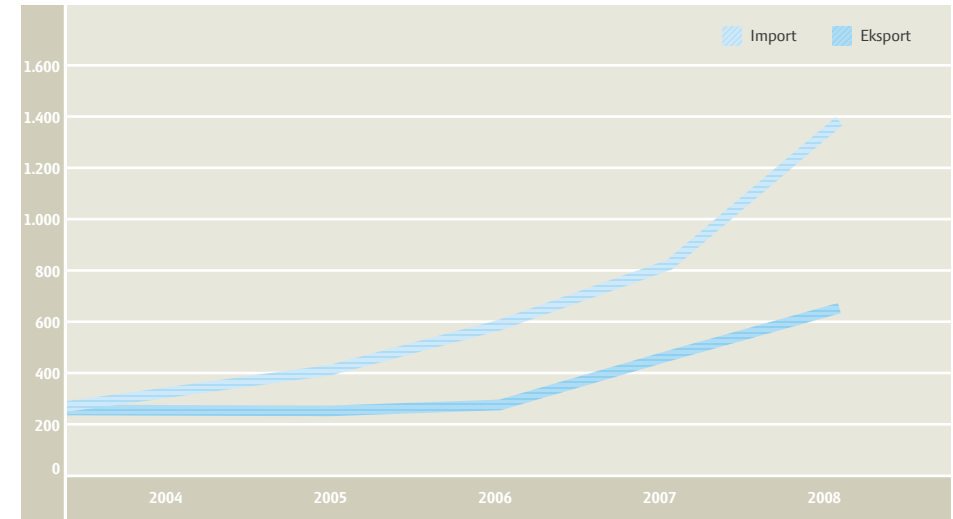
EU aftager hovedparten af alle varer, med Tyskland i spidsen (13,6 mia. kr.) efterfulgt af Storbritannien (7,2 mia. kr.) og Sverige (5,3 mia. kr.). Selvom der eksporteres til over 150 lande udgør eksporten til de fem største lande 57,9 pct. mod 56,4 pct. i 2008.

Figur 3.11 – Danmarks eksport af landbrugsvarer og agroindustrielle produkter i mia. kr., 1998–2009

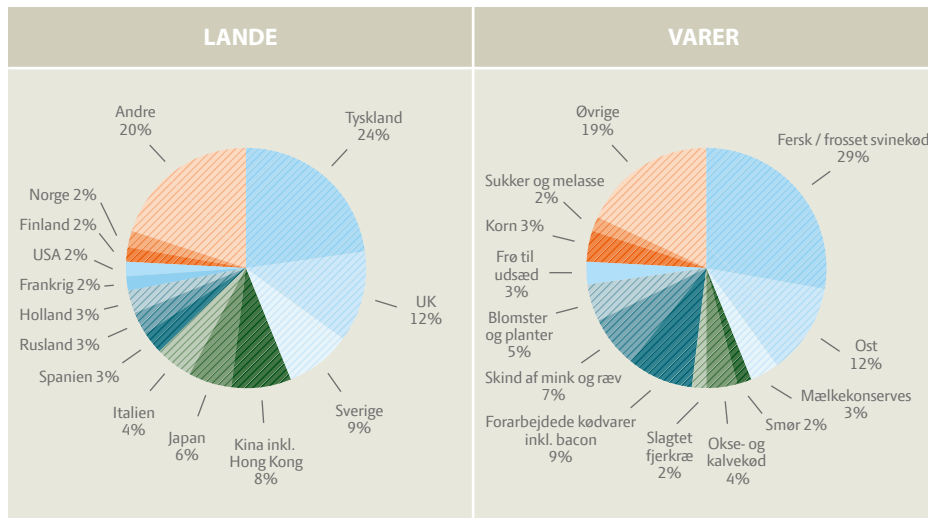
Kilde: Danmarks Statistik

Figur 3.13 – Udenrigshandel med økologiske varer, mio. kr.

Kilde: Danmarks Statistik

Figur 3.12 – Landbrugseksport opdelt på lande og varer, 2009

Kilde: Danmarks Statistik

FØDEVARE- ERHVERVETS BIDRAG TIL SAMFUNDET

Fødevareerhvervet yder et betydeligt bidrag til oprettholdelsen af det danske velfærdssamfund. Det sker blandt andet ved en betydelig beskæftigelse ikke mindst regionalt. De mange arbejdspladser skaber økonomisk vækst. Derudover betaler fødevareerhvervet en lang række skatter og afgifter, som også er med til at finansiere det danske samfund.

LANDBRUGETS PRODUKTIONSVÆRDI STIGER FORTSAT

PRODUKTIONS-
VÆRDIEN FRA
FØDEVAREERHVER-
VET BLEV **156 MIA.
KR.** I 2009

Den foreløbige opgørelse viser, at produktionsværdien fra fødevareerhvervet blev 156 mia. kr. i 2009. Med foreløbig menes, at opgørelsen er baseret på nationalregnskabet, hvor de seneste år er fremskrevet på baggrund af relevante kilder. Værdien af produktionen steg knap en procent fra 2008 til 2009, mens bruttoværditilvæksten steget 2,7 pct. som følge af et lavere forbrug i produktionen.

Aflønningen til ansatte inden for fødevareproduktion var på 20,9 mia. kr., hvilket er 0,6 mia. kr. lavere end året før. Det tilskrives 6.000 færre beskæftigede personer og den finansielle situation med afdæmpet lønudvikling.

En oversigt af erhvervets driftsgrene viser, at navnlig svineproduktionen leverer en høj bruttoværditilvækst, svarende til knap halvdelen af erhvervets bruttooverskud. Kvæg- og mælkeproduktionen leverer i runde tal en fjerdedel af bruttoværditilvæksten.

Tabel 4.1

PRODUKTION OG INDKOMSTDANNELSE I FØDEVAREERHVERVET, MIA. KR.									
	2002	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*	2009*	Pct. ændring
Produktionsværdi i basispriser	126,3	120,5	127,7	128,5	132,8	143,2	155,2	156,2	0,6
- Forbrug i produktionen	97,4	92,6	99,0	102,1	101,3	112,0	124,4	124,6	0,1
= Bruttoværditilvækst	29,0	28,0	28,7	26,4	31,5	31,1	30,8	31,7	2,7
- Andre produktions-skatter, netto	-5,0	-4,8	-5,2	-5,4	-7,5	-7,4	-7,7	-7,5	-3,0
= Bruttofaktorindkomst	34,0	32,8	33,9	31,8	39,0	38,5	38,6	39,2	1,6
- Aflønning af ansatte	16,0	16,7	16,6	16,1	19,9	20,7	21,6	20,9	-3,0
= Bruttooverskud af produktion og blandet indkomst	17,9	16,1	17,3	15,7	19,1	17,7	17,0	18,2	7,4

Anm. Der er ikke korrigeret for intern omsætning.

Kilde: Danmarks Statistik, FØI og egne beregninger

FØDEVAREERHVERVET BESKÆFTIGER FÆRRE PERSONER

Fødevareerhvervet beskæftigede 145.400 personer i 2009 – 99.000 direkte i fødevareerhvervet og 46.000 i afledte støtteerhverv hvilket omfatter alt lige fra den lokale elektriker på gården, over bankmanden til vognmanden. Cirka 65 pct. af alle jobs kan henføres til eksporten. Antallet af stillinger i de afledtefølgerhverv har ligget stabilt de seneste 8 år.

Hvert år bliver der skabt danske skattepligtige lønninger på knap 36 mia. kr. som følge af fødevareerhvervets produktion. Med et skattetryk på 48,2 pct. betyder det, at der alene i 2009 gik 17,3 mia. kr. til statskassen fra danske lønninger som følge af fødevareproduktionen i Danmark.

Over tid er beskæftigelsen faldet i såvel primærproduktionen som i forarbejdningssektoren. I 1966 var der alene i primærlandbruget beskæftiget 250.000 personer, mens der i 2009 var 53.900 personer. Forarbejdnings-

graden af fødevarerne er steget, primærjordbruget efterspørger flere ydelser fra forsyningsvirksomhederne, og arbejdsproduktiviteten i det primære jordbrug har været større end i forarbejdningssektoren. Effekten heraf har været, at for hver beskæftiget på landbrugs- og gartneribedrifter i 2009, var der beskæftiget 1,3 person i andre virksomheder.

Tabel 4.2

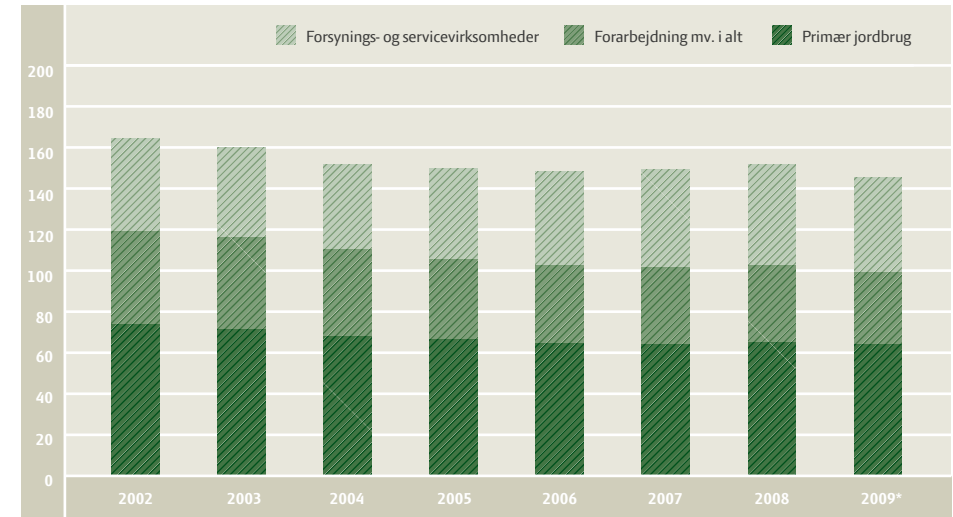
FØDEVAREERHVERVETS BESKÆFTIGELSE, PERSONER								
	2002	2003	2004	2005	2006	2007*	2008*	2009*
Primær landbrug Gartneri	62.100	60.000	57.100	56.300	54.700	54.000	54.700	53.900
Primær jordbrug	73.700	71.500	68.100	66.500	64.700	64.200	65.100	64.000
Landbrugsservice	5.000	4.600	4.600	4.500	4.400	4.500	4.600	4.500
Slagterier og kødkonserver	24.100	23.600	22.100	19.200	18.700	18.400	18.400	17.100
Mejerier	10.400	10.100	9.600	9.500	9.200	9.100	9.100	8.400
Grønt- og frugtkonserver- fabrikker	2.300	2.200	2.000	1.900	1.900	1.900	1.800	1.700
Oliemøller	100	100	100	100	100	100	100	100
Sukkerfabrikker	900	800	600	700	700	700	700	600
Fremstilling af foderstoffer mv.	2.800	3.200	3.300	2.900	2.800	2.700	2.700	2.500
Forarbejdning mv. i alt	45.500	44.600	42.300	38.900	37.800	37.400	37.400	35.000
Fødevarerhvervet i alt	119.200	116.100	110.400	105.400	102.500	101.600	102.500	99.000
Forsynings- og service- virksomheder	45.000	43.800	41.400	44.300	45.800	47.900	49.000	46.400
Samlet beskæftigelse -heraf lønmodtagere	164.300 118.400	159.900 116.900	151.800 112.000	149.700 110.800	148.300 110.700	149.500 113.200	151.500 115.200	145.400 109.000

Anm. Nationalregnskabs afgrænsning af beskæftigede er ikke sammenlignelig med den registerbaserede beskæftigelsesstatistik.

Beskæftigelseffekten er eksklusiv investeringer i jordbrugssektorens virksomheder.

Kilde: Danmarks Statistik, FØI og egne beregninger

Figur 4.3 – Udviklingen i fødevarerhvervets beskæftigelse i antal personer, 1.000

Kilde: Danmarks Statistik, FØI og egne beregninger

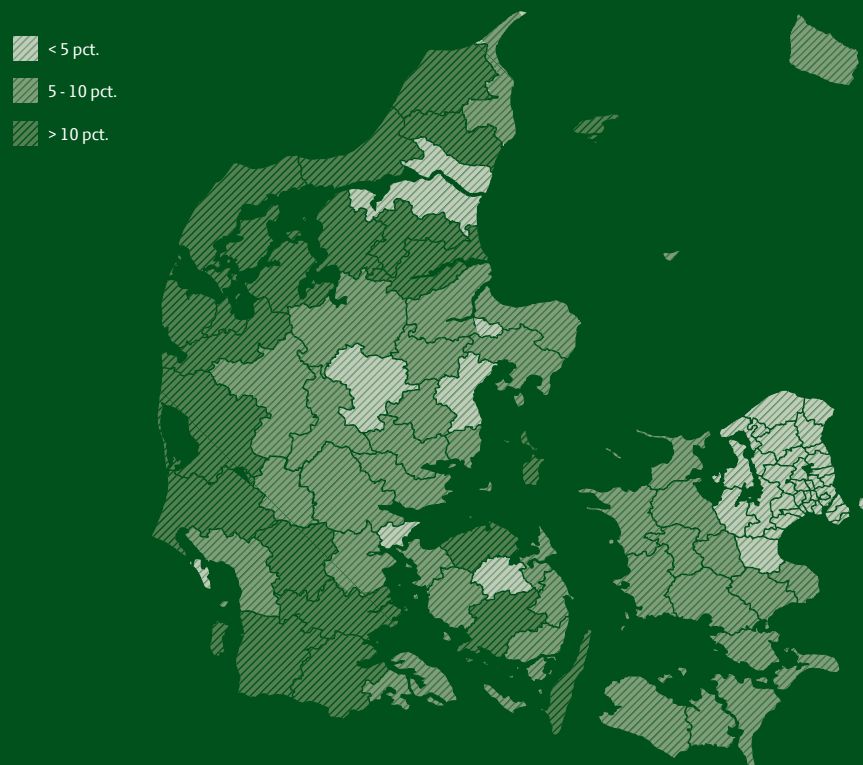
Tabel 4.4

PRODUKTION OG INDKOMSTDANNELSE I FØDEVAREERHVERVET I 2005 FORDELT PÅ DRIFTSGRENE, MIA. KR.							
	Salgs- afgrøder	Kvæg	Svin	Fjerkræ	Pelsdyr	Gartneri	I alt
Produktionsværdi i basispriser	14,8	47,9	50,3	5,0	4,2	6,4	128,5
- Forbrug i produktionen	12,9	41,0	37,7	3,4	3,0	4,1	102,1
= Bruttoværditilvækst	2,0	6,9	12,6	1,5	1,2	2,2	26,4
- Andre produktionsskatter og støtte, netto	-3,8	-1,6	0,0	0,0	0,0	0,0	-5,4
= Bruttofaktorindkomst	5,8	8,5	12,6	1,5	1,2	2,2	31,8
- Aflønning af ansatte	1,6	5,3	6,3	0,6	0,3	1,9	16,1
= Bruttooverskud af produktion og blandet indkomst	4,2	3,1	6,3	0,9	0,9	0,3	15,7

Anm. Der er ikke korr. for intern omsætning.; i alt er derfor mindre end summen af driftsgrene. Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Figur 4.5

FØDEVAREERHVERVETS BESKÆFTIGELSE SOM ANDEL AF PRIVATE ANSATTE

STOR REGIONAL BESKÆFTIGELSE

BESKÆFTIGELSESMÆSSIGT SPILLER FØDEVAREERHVERVET EN STOR ROLLE SPECIELT I UDKANTSKOMMUNERNE. I 23 KOMMUNER – SVARENDE TIL EN TERTIEL AF ALLE KOMMUNER – BESKÆFTIGER FØDEVAREERHVERVET OVER 10 PCT. AF ALLE DE BESKÆFTIGEDE I KOMMUNEN.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

DEN REGIONALE BESKÆFTIGELSE I FØDEVARE- ERHVERVET ER HØJ

Landbruget, fødevarer virksomhederne samt de deraf afledte erhverv har stor betydning i de såkaldte udkantskommuner.

Kriteriet for betegnelsen udkantskommune er defineret af By- og Landskabsstyrelsens opdeling i Landsplanredegørelsen, der danner baggrund for EU's Landdistriktsprogram for fordeling af landdistriktsmidler. Opdelingen foretages ud fra 14 forskellige kriterier, herunder befolkningsmønstre, indkomster, beskæftigelse, landbrugets betydning mv. Der skelnes mellem 4 kommunetyper; yderkommuner (16), landkommuner (29), mellemkommuner (18) og bykommuner (35).

Landbrugs- og fødevarerhvervets store betydning for udkantskommunerne fremgår bl.a. af, at landbrugs- og fødevarerhverv udgør 9,8 pct. af den samlede beskæftigelse i udkantskommunerne, som her defineres som summen af yderkommuner og landkommuner. I yderkommunerne udgør erhvervene 12,7 pct. af den samlede beskæftigelse. I landkommuner udgør erhvervene 8,9 pct. af den samlede beskæftigelse.

Desuden udgør erhvervet mere end 10 pct. af beskæftigelsen i 23 af landets 98 kommuner. I over halvdelen af de danske kommuner har landbrugs- og fødevarerhvervet over 1.000 arbejdspladser.

Knap 100.000 af de godt 145.000 i landbrugs- og fødevarerhverv er beskæftiget i udkantskommunerne. Det betyder samtidig, at erhvervet genererer ca. 50.000 arbejdspladser i de øvrige kommuner.

FØDEVAREERHVERVET BETALER MANGE SKATTER OG AFGIFTER

Som led i kommunalreformen opkræves grundskylden fra og med 2007 alene af kommunerne. Der opkræves i 2010 højst 12,3 promille i grundskyld af produktionsjord.

Landbrugets samlede ejendomsskatter stiger med 68 mio. kr. fra 2009 til 2010 og udgør 1.045 mio. kr. For 2011 forventes et fald i ejendomsskatten på 400 mio. kr. som følge af en nedsættelse af grundskylden på produktionsjord.

Der blev i 2009 opkrævet et samlet pesticidafgiftsprovenu på 440 mio. kr., hvilket er lavere end året før, hvor der blev opkrævet 572 mio. kr. En del af pesticidafgiftsprovenuet tilbageføres til promillefondene. Ved aftalen om Grøn Vækst mellem regeringen og Dansk Folkeparti, blev tilbageførelsen af pesticidafgifter ændret fra og med 2010.

EJENDOMSSKATTERNE HAR STOR INDVIRKNING PÅ LANDBRUGET

For 2010 udskrives ejendomsskatterne på grundlag af den offentlige

ejendomsvurdering pr. 1. oktober 2008. Ejendomsskatten, der benævnes grundskyld, opkræves af kommunen. Som led i kommunalreformen blev amternes grundskyldsoptæring ved årsskiftet 2006/2007 overført til kommunerne.

Siden kommunalreformen har der for produktionsjord været et loft over grundskyldspromillen på 12,3 promille. Der er intet nedslag i grundskyldspromillen på den del af grundværdien, som vedrører stuehuset. Her kan grundskyldspromillen udgøre mindst 16 og højst 34 promille, hvilket svarer til det, der gælder for boliger generelt.

I foråret 2003 blev der indført et loft over stigningen i grundlaget for ejendomsskatten på højst 7 pct. Loftet er fastsat til 7 pct. både i 2009 og 2010.

Landbrugets samlede ejendomsskatter udviser en mindre stigning fra 2009 til 2010. Det skyldes, at loftet over stigningen i grundlaget for ejendomsskatten bevirker, at grundlaget for udskrivning af grundskylden stiger med 7 pct.

Landbrugets samlede ejendomsskatter udgør 1.045 mio. kr. i 2010, hvilket svarer til 366 kr. pr. ha. For 2011 forventes et fald i ejendomsskatten på 400 mio. kr. Det skyldes en nedsættelse af grundskylden på produktionsjord på 500 mio. kr. som led i aftalen om Grøn Vækst 2.0, hvoraf 473 mio. kr. vedrører landbrugsejendomme. Herudover er der en generel stigning på 73 mio. kr. som følge af stigningen på 7 pct. i grundlaget for grundskylden.

Det samlede jordbrugserhverv bestående af landbrug, gartneri og skovbrug betaler i 2010 en samlet ejendomsskat på 1,1 mia. kr.

DEN OFFENTLIGE VURDERING ER UD GANGSPUNKT FOR SKATTERNE

Fra og med 2003 bliver vurderingen af erhvervsjendomme kun foretaget i lige år, mens parcelhuse vil blive vurderet i ulige år. Der vil i årene uden vurdering ske en regulering af ejendomsværdien på grundlag af værdistigningen på de enkelte ejendoms-kategorier.

Der er vurderet 110.648 ejendomme pr. 1. oktober 2008 som landbrugsejendomme, heraf 21.978 ubebyggede ejendomme. Den samlede ejendomsværdi udgør 688 mia. kr., hvoraf grundværdien udgør 200 mia.

LANDBRUGETS
SAMLEDE **EJEN-
DOMSSKATTER**
UDGØR 1.045 MIO.
KR. I 2010, HVILKET
SVARER TIL 366 KR.
PR. HA.

Tabel 4.6

LANDBRUGETS GRUNDVÆRDI OG EJENDOMSSKATTER, MIO. KR. ¹⁾

	Grundværdi	Ejendomsskatter
Skatteår:		
2000	58.000	674
2001	64.800	935
2002	73.900	1.000
2003	75.500 ²⁾	1.070
2004	88.700 ²⁾	1.030
2005	91.600 ²⁾	905
2006	132.200 ²⁾	905
2007	...	889
2008	199.600 ²⁾	932
2009		976
2010*		1.045

1) Inkl. skat på stuehuse.

2) pr. 1. oktober

Kilde: Egen bearbejdning af tal fra Told- og Skattestyrelsen og Danmarks Statistik.

Tabel 4.7

JORDBRUGETS PESTICIDAFGIFT, MIO. KR.							
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010 ²⁾
Samlede provenu	423	412	363	445	572	440	425
Tilbageført ¹⁾	308	330	351	342	302	369	250
Nettopesticidafgift	115	82	12	103	270	71	175

1) tilbageførelsen til promilleafgiftsfonden sker på følgende måde:

Fra og med 2010 er tilbageføres et fast beløb på 250 mio. kr.

I perioden 2004-2009 blev 83 pct. af provenuet tilbageført

Siden 2007 sker tilbageførslen i det 2. år efter opkrævningen

2) Skøn

Kilde: Skatteministeriet.

kr. Grundværdien af landbrugsjord steg således med 52 pct. fra 2006 til 2008. Loftet over stigningen i grundskylden bevirker, at stigningen på 52 pct. i grundværdien pr. 1. oktober 2008 indføres over en årrække. Den næste offentlige ejendomsvurdering af landbrugsejendomme gennemføres 1. oktober 2010.

PESTICIDAFGIFTER ER HØJE

Pesticidafgiften for insektmidler opkræves med 35 pct. af detailprisen inkl. afgift, men uden moms. Det svarer til ca. 54 pct. af detailværdien uden afgift. For ukrudtsmidler, svampemidler og vækstreguleringsmidler opkræves pesticidafgiften med 25 pct. af detailprisen inkl. afgift, men uden moms. Det svarer til 33 pct. af detailværdien uden afgift.

Med aftalen om Grøn Vækst i 2009 er det besluttet at omlægge pesticidafgiften, så der pålægges de højeste afgifter på de mest miljø- og sundhedsbelastende pesticider.

EN DEL AF PESTICIDAFGIFTERNE TILBAGEFØRES TIL LANDBRUGET

Som en del af pesticidafgiftordningen tilbageføres en del af de opkrævede midler til jordbrugets fonde. Midlerne overføres fra Skatteministeriet til Fødevareministeriet som promillemidler, der fordeles mellem promilleafgiftsfondene mv. Promilleafgiftsfondene har til formål at styrke erhvervets udvikling, og finansierer blandt andet forsknings- og udviklingsaktiviteter.

Med aftalen om Grøn Vækst mellem regeringen og Dansk Folkeparti er tilbageførelsen af pesticidafgifter ændret fra og med 2010, således at der årligt overføres 250 mio. kr. via Fødevareministeriet til promilleafgiftsfondene mv. De øvrige midler bliver overført til forskellige aktiviteter og fordeles mellem Miljøministeriet og Fødevareministeriet.

I perioden 2004 - 2009 blev der overført 83 pct. af pesticidafgiften til promilleafgiftsfondene mv. I praksis blev overførslen fastsat med 2 års tidsforskydning. De øvrige 17 pct. af pesticidafgiften blev overført til forskellige aktiviteter, og fordeles mellem Miljøministeriet og Fødevareministeriet. Beløbet til promilleafgiftsfondene mv. har i perioden 1996 til 2004 udgjort 4,3 promille af jordbrugets grundværdier.

Tabel 4.8

FØDEVAREERHVERVETS DIREKTE ENERGIAFGIFTER, MIO. KR.

	1995	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fødevareerhvervet								
Energiafgifter	67	208	223	227	248	246	247	249
CO ₂ -afgifter	179	400	403	403	379	369	368	362
Svovlafgifter	0	7	10	6	4	3	4	3
Fødevareerhvervet	245	615	636	636	631	618	620	614
Indeks, 2002=100	40	100	103	103	103	100	101	100
underopdeling								
Primær landbrug								
Energiafgifter	0	0	0	0	0	0	0	0
CO ₂ -afgifter	102	267	268	265	250	248	254	253
Svovlafgifter	0	4	6	4	2	2	3	3
Forarbejdningssektor								
Energiafgifter	67	208	223	227	248	246	247	249
CO ₂ -afgifter	77	133	136	138	129	120	115	109
Svovlafgifter	0	3	4	2	1	1	1	1

Kilde. Egne beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik

STORE UDGIFTER TIL ENERGIAFGIFTER

Det nuværende energiafgiftssystem blev indført ved den grønne lovafgiftspakke i 1995, hvor afgifterne blev omlagt til at være afhængige af energiens anvendelse. Afgiftsbetalingen blev herefter klassificeret efter, om energiforbruget var tung proces, let proces eller anvendt til rumvarme. Samtidig blev afgiftsbelastningen gradvis øget over en årrække. Der skete en mindre omlægning af afgiftssatserne for de enkelte energikilder pr. 1. januar 2005.

En stor del af de grønne afgifter tilbageføres til erhvervet via lønsummen, herunder nedslag i arbejdsgivernes arbejdsmarkedsbidrag. Da tilbageføringssatsen er ens for alle brancher i Danmark, betød det for især primærlandbruget, hvor forholdet mellem "antal beskæftigede" og "energiforbrug" var meget skævt, at erhvervet er markant underkompenseret. For at primærlandbruget skulle komme på niveau med andre erhverv, er der efterfølgende oprettet særligt målrettede puljemidler.

Dette til trods er der fortsat et stort spænd mellem landbrugets faktiske CO₂-afgiftsbetaling og tilbageførslen heraf. Siden indførelsen af EU's CO₂-kvotemarked den 1. januar 2005 er fødevareerhvervet blevet belastet med ekstraomkostninger. Det skyldes de indirekte omkostninger, der følger af prisovervæltningen på energiprodukter. Der er således tale om en dobbeltregulering, hvor der reguleres med både afgifter og kvoter.

PRISEN PÅ SPILDEVAND STIGER

Vand er en meget central råvare for fødevareerhvervet i Danmark. På grund af store krav til hygiejnen bruger fødevarevirksomhederne meget vand, hvilket betyder, at både vandforsyningen og spildevandsforsyningen er helt essentielt for erhvervets udvikling og konkurrenceevne.

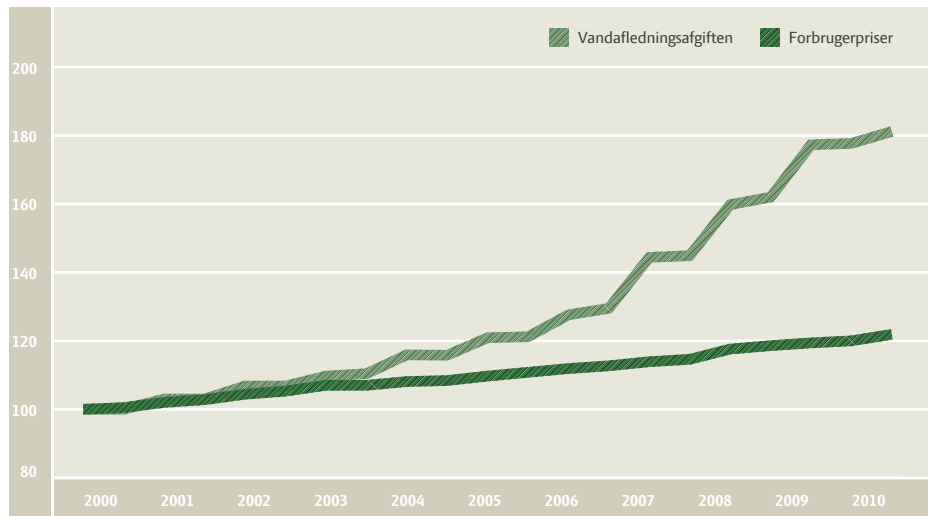
Omkostningsstrukturen og prisfastsættelsen i forbindelse med rensning af spildevand er derfor af stor betydning for erhvervet. Spildevandspri- serne er steget eksplosivt de seneste 10 år. Siden 2000 er alene vandafledningsafgiften steget med 80 pct. i Danmark, mens det generelle prisniveau blot er steget 20 pct. Ifølge seneste opgørelser fra OECD fremgår det, at Danmark med moms har de højeste priser på vand- og spildevand – mens Danmark uden moms ligger på en sikker andenplads. De danske slagterier bruger i dag cirka en tredjedel af den vandmængde pr. gris, der blev brugt for 25 år siden. Men forbruget har været konstant de seneste

**SPILDEVANDS-
PRISERNE ER STE-
GET EKSPLOSIVT
DE SENESTE 10 ÅR**

ti år. Tilsyneladende er det svært at sænke forbruget yderligere pr. gris, uden det vil betyde forringelser af fødevarer sikkerheden.

Spildevandsrensning i Danmark er typisk organiseret med centrale fælles renseanlæg, der renser spildevandet fra både borgerne og erhvervslivet i et geografisk område. De fælles forsyninger har traditionelt været ejet af kommunerne, indtil vandsektorloven trådte i kraft med krav om udskillelse i selvstændige selskaber. De fleste selskaber er dannet i 2009. Der er pt. anmeldt 302 vandselskaber fordelt på 207 vandværker, 78 spildevandselskaber og 17 selskaber, der har både vand og spildevand i samme selskab

Figur 4.9 – Prisudviklingen for vandafledningsafgiften sammenlignet med den generelle prisudvikling i samfundet, Indeks 2000=100

Kilde: Danmarks Statistik

NØGLETALSOVERSIGT

Landbruget har gennemgået en stor udvikling de seneste 30 år, hvor hovedoverskrifterne er færre men større bedrifter, og samtidig er produktionen blevet større ved brug af færre ressourcer pr. produceret enhed.

Tabel 5.1

NØGLETAL FOR UDVIKLINGEN I DANSK LANDBRUG							
	1980	1990	2000	2005	2007	2008	2009
Antal landbrugsbedrifter	114.213	76.978	52.662	50.069	43.065	41.835	40.024
Landbrugsareal, 1.000 ha	2.884	2.768	2.618	2.676	2.663	2.668	2.624
Gns. bedriftsstørrelse, ha	25	36	50	53	61	63	65
Beskæftigelse							
- Primærjordbrug				66.492	64.188	65.141	63.996
- Forarbejdning og forædling				38.875	37.389	37.382	34.984
- Afledte erhverv				44.346	47.931	48.982	46.436
Fødevareerhvervet i alt				149.713	149.509	151.505	145.416
Heraf lønmodtagere				110.836	113.167	115.239	108.973
Fødevareerhvervets andel af beskæftigelsen i pct.				5,5	5,3	5,3	5,1
Bruttoinvesteringer, mio. kr.	4.392	6.144	7.989	9.826	14.406	12.737	7.540
Antal malkekobesætninger	42.366	21.935	10.327	6.626	5.383	4.969	4.380
Antal svinebesætninger	67.708	29.903	13.231	9.015	7.213	5.819	5.041
Antal heste, 1.000 stk.	50	38	40	54	53	60	58
Antal malkekøer, 1.000 stk.	1.040	753	636	564	545	558	563
Antal svin, 1.000 stk.	9.957	9.497	11.922	13.534	13.723	12.738	12.369
Antal høner, 1.000 stk.	4.563	4.327	3.681	3.192	3.174	3.521	3.280
Korn i pct. af landbrugsareal	63	57	57	56	55	56	56
Rodfrugter i pct. af landbrugsareal	8	8	4	3	3	3	3
Græs i pct. af landbrugsareal	23	20	23	25	25	27	28

Tabel 5.1 - Fortsat

	1980	1990	2000	2005	2007	2008	2009
Handelsgødningsforbrug, kg pr. ha:							
Kvælstof	135	144	95	78	72	83	75
Kalium	49	47	27	24	22	22	10
Fosfor	20	15	7	6	5	5	3
Høstudbytte, mio. afgrødeenheder	138	182	166	157	152	165	181
Mængdeindeks for den samlede landbrugsproduktion, 1980 = 100	100	129	143	150	154	154	156
Landbrugets produktionsværdi i alt, mio. kr.	32.411	59.499	52.524	53.156	61.141	62.990	57.120
Husdyrprodukter, mio. kr.	25.327	35.132	35.534	36.260	37.006	39.722	37.242
Planteprodukter, mio. kr.	7.084	22.665	15.357	14.109	21.516	20.060	16.656
Landbrugsmæssige tjenester mv., mio. kr.	0	1.566	1.318	2.787	2.619	3.208	3.222
Rå- og hjælpestoffer, mio. kr.	18.584	33.990	33.989	36.787	46.341	53.609	50.404
Generelle driftstilskud, mio. kr.	458	374	394	6.988	7.329	7.696	7.462
Produktionsskatter, mio. kr.	1.165	1.531	846	1.016	1.017	1.081	1.132
Bruttofaktorindkomst, mio. kr.	13.120	22.279	20.104	22.512	21.379	16.259	13.308
Driftsresultat før renter, 1.000 kr. pr. heltidsbrug		339	583	757	819	817	424
Nettorenteudgifter af landbrug, 1.000 kr. pr. heltidsbrug		195	340	482	708	1.233	934
Driftsresultat, 1.000 kr. pr. heltidsbrug		144	243	275	111	-416	-510
Landbrugseksport, mio. kr.	28.105	47.548	55.509	56.031	58.921	63.330	59.867
do i pct. af totaleksport	28	21	14	11	11	11	12
Landbrugsaktiver i selveje, kontantværdi, mia. kr.	159	190	294	388	498	652	598
Gæld i pct. af kontantværdi	33	56	50	56	53	46	57
Forrentningsprocent på heltidsbrug	-0,3	4,0	2,8	1,4	0,7	0,5	-1,0

Kilde: Baseret på oplysninger fra Danmarks Statistik, Fødevareøkonomisk Institut og Landbrug & Fødevarer

